

RESERVADO

311

B. N. L.

*ms.*





~~71-68~~

108



RES. 311

---

also 32

~~108~~



Historia

DE BELLO AFRICANO:

In quo

SEBASTIA

NVS, SERENISSI-

MVS PORTVGALLIAE

Rex, periit ad diem 4. Aug.

Anno 1578;

Vnà cum

ORTV ET FAMI-

LIA REGVM, QVI NOSTRO

tempore in illis Africa regioni-  
bus imperium tenuerunt.

Ex Lusitano sermone primò in

Gallicum: inde in Latinum

translata,

PER IOANNEM THOMAM

FREIGIVM D.

Noribergae.

CIO. IO XXCI.

D. 940932  
M. C. B. 339046

REVISTA DE LA  
MUSEO DE LA HISTORIA  
DE LA CIUDAD DE MADRID  
AÑO 1932

OTRO  
DE LA CIUDAD DE MADRID



DE LA CIUDAD DE MADRID

DE LA CIUDAD DE MADRID

DE LA CIUDAD DE MADRID



IOAN. THOMAS

FREIGIVS IOAN-

NI MARTINO OL-

TINGERO

S.



*ET SI HISTORIA*  
*hac de regis Lusitani cade,*  
*que in Africa ante bienni-*  
*um contigit, perquam bre-*  
*vis est: multa tamen con-*  
*tinet & eventu inopinata & cognitione ju-*  
*cunda. Ut. n. de moribus Maurorum, de ge-*  
*nealogia regum Barbarorum, de Geogra-*  
*phia hic nihil dicam, (nam de his inferius*  
*peculiari loco necessaria quedam ad huius*  
*historie intelligentiam subjiciemus) utq; in-*  
*teritus exercituū, clades regum & ducum,*  
*mutationem regnorum, πικνωλεθρια multi-*  
*tudinis, cupiditatem et cetera vitia prin-*  
*cipum omittam: primò Xarifus ille, qui pro-*  
*vus horum Mahumetanorū regulatorum fu-*  
*it, exemplum est hominis obscuri, sed è tenui*

*fortuna ad excelsum regie dignitatis decus evecti. Nepotes verò ipsius inter se de regni possessione in mutuam perniciem concurrentes, docent quanta vis sit ambitionis & regnandi cupiditatis, qua homines ita transversos agit, ut fraterni amoris obliti, non recusent immania quaevis perpetrare, modo aliqua dominandi spes affulgeat. Hac Abdallam quoq; eò insania adegit, ut fratrum sanguine se respergere & parricidio manus inquinare non veritus sit, ea tantum de causa, ut fratribus e medio sublatis, tutam sibi ad regnum viam muniret. In hac igitur historia etiam illud, quod vulgari proverbio jaëctatur, verissimum esse deprehenditur, nimirum fratrum iras esse acerbissimas: & ut Plutarchus ait, δὲνὰ εἶναι τὰ τῆ τυράννων λήματα: quale illud etiam est, quod Casarem ex Euripidis Phœnissis usurpasse Cicero refert:*

*Εἴπερ ὃ ἀδικεῖν ἤ, τυραννίδος περὶ  
 κάλλιστον ἀδικεῖν: πάλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών.*

*Nam si violandum est jus, regnandi gratia  
 Violandum est: aliis rebus pietatem colas.*

*Accedit in rege Lusitano πολυπραγμοσύνη, qui non necessario bello se implicans, decus regium unà cum vita miserè amisit,  
 tristemq;*

tristemq; & luctuosam sui memoriam sub-  
ditis reliquit. Nec verò illud de casibus &  
erratis bellorum negligendum est, in qui-  
bus bis peccare non licet: deq; incondita  
turba & magnis impedimentis lixarum,  
calonum, muliercularum in castra non e-  
ducendis. Jam verò de causis cladis, quam  
Lusitanus perpeffus est, locus hic quoq; dis-  
serendi esset, nisi vereri cogeremur ne,  
quod ab Hannibale Phormioni objectum  
est, idem nobis qui nunquam castra, nun-  
quam aciem aspeximus, objiceretur. Nam  
(ut est apud Ciceronem lib. 2. de Oratore)  
cum Hannibal Carthagine expulsus Ephe-  
sum ad Antiochum venisset exul, proq; eo,  
quòd eius nomen erat magna apud omnes  
gloria, invitatus esset ab hospitibus suis, ut  
Peripateticum Phormionem, si vellet audi-  
rèt: cumq; is se non nolle dixisset, locutus es-  
se dicitur homo copiosus aliquot horas de  
Imperatoris officio, & de omni re militari.  
Tum cum ceteri, qui illum audierant, ve-  
hementer essent delectati: querebant ab  
Hannibale, quidnam ille ipse de illo philoso-  
pho judicaret. Hic Pænus, non optimè Græcè,  
sed tamen liberè respondisse fertur, Multos  
se deliros senes sæpè vidisse, sed qui magis  
quàm

quàm Phormio deliraret, vidisse neminem.  
Neque me herculè injuria. Quid enim aut  
arrogantius aut loquacius fieri potuit,  
quàm Hannibali, qui tot annos de imperio  
cum populo Rom. omnium gentium victore  
certasset, Græcum hominem, qui nunquam  
hostem, nunquam castra vidisset, nun-  
quam deniq; minimam partem ullius pu-  
blici muneris attigisset, præcepta de re mi-  
litari dare? Quæ quanguam ita se habent:  
quid tamen prohibet hominem in umbra  
educatum, & militaris sudoris ac pulveris  
expertem, de præceptis rei militaris inge-  
nii exercendi causa, ex eruditorum homi-  
nũ monumentis differere? Præcipiunt igitur  
Tactici, ut ante congressum prælii sin-  
gularis cura delectus & comæatus: in ipso  
verò prælio virium, loci, ordinis & cohorta-  
tionis ratio imprimis habeatur. Etsi autem  
ex hac historia apparet, Regi Lusitano co-  
tem illam militaris fortitudinis, quæ in co-  
hortatione consistit, minimè defuisse: cete-  
ra tamen omnia Abdelmeleco, illius ad-  
versario, prolixiora & abundantiora affu-  
erunt. Nam in delectu militum veterano-  
rum & quidem sclopetariorum, quos Mau-  
ris opponere debuerat, planè improvidus:



Et à commentu adeò imparatus fuit, ut  
multifame in ipsius exercitu extincti sint.  
Tam malignè autem stipendium militibus  
solvit, ut mirum sit tam paratis eos ad præ-  
liandum animis fuisse. Deinde quod ad  
ipsum congressum attinet, viribus Maurus  
Lusitano longè superior fuit, & locus ipse  
(utpote excelsus) vice multorum militum  
pro Abdelmeleco pugnare visus est, præser-  
tim cum ventus quoq; & Solis splendor Lusi-  
tanis copiis adversi essent. Quin & lunata  
illa Geometrica figura acies, qua quadra-  
ta Lusitani acies circumventa est, ordinis  
indiligentiam exprobrare regi videtur. Ut  
omittam omnia, è colloquio regis Hispani, &  
principum suorum cum debortantium vo-  
cibus captata, quæ non obscuram significa-  
tionem adversi eventus præbuerunt. Sed  
animo cupienti & suis consiliis innixo, ist  
nihil satis festinatur, ita etiam frustra ceu  
surdofabula canitur. Jam verò tria exem-  
pla trium Regum, eadem propè hora, vario  
mortis genere defunctorum, præcipuè in  
hoc misero theatro aspectabilia sunt. Mu-  
leius Mahametus, autor tot tantorumq;  
malorum, prostratis undiq; copiis fugæ sese  
mandans, dum fluvium Mazagam traji-

cere conatur, ab equo ex cæno eluctante excussus, in lutulento aquæ gurgite submersus periit. Rex Sebastianus pugnans crebris ictibus contusus occubuit. Abdelmelecus debilitato per lactis coagulati esum stomacho, in castris obiit, non absimili morte Antonini Pii, qui (ut refert Capitolinus) cum Alpinum caseum in cana edisset avidius, nocte eum rejecit: & sequente die febre commotus, tertia die quasi dormiret, spiritum reddidit. Jam exemplum implacabilis in Mahametum mortuum & exenteratum odii, morem illius populi, antiquum quidem illum, sed adhuc hodie usitatum indicat, quo solebant mortuorum cadavera sale condire, ut ea à putredine conservarent: quæ ideò veteres Græci  $\pi\epsilon\lambda\alpha\gamma\iota\chi\epsilon\upsilon\mu\acute{\epsilon}\nu\alpha$  vocant, & eo verbo Herodotus sæpe utitur; sicut & Diodorus Siculus lib. 2.

Sed de præmio satis. Hunc autem novum partem ut tibi, mi Oltingere, inscriberem, fecit nostra amicitia, purè sincereq; & sine omni fūco multis annis per nos summa constantia conservata: & eiusdem lingue Gallicæ studium, quod à me per viginti propemodum annos intermissum, tu perpetuis exercitiis tueris. Vides igitur quibus studiis



studiis me oblectem, quibus rebus otium (cuius Cato quoque rationem reddendam dicebat) cum à publicis privatisque negotiis respirandi occasio datur, fallam. Ad hoc autem transferendi munus, tres viri praestanti & singulari virtute & doctrina me adhortati sunt: Hieronymus Paumgartnerus septemvir & scholarcha: Joachimus Joachimi F. Camerarius Medicus, & Christophorus Scheurelius prator. Tu his mecum bene fruiere: & mei memoriam sartam tectam conserva. Vale. Dat. Altorfsi, Calen. Maii, anno c13 13 xxc.

**T**V qua, Solis equos sinuoso tramite fessos  
Tellus, Oceani salsis procul excipis undis,  
Et rediturum iterum mergis sub gurgite Phæbum,  
Hesperiiis habitata viris: qua quaris ab armis  
Insanam laudem, spoliis, auroque, superbam:  
Aspice nigranti rorantes sanguine vepres  
Atlantis quæ celsa jacent juga, quæque patescunt  
Larissa campi, quos undis Mazaga largis  
Præterit, & ripas undanti sanguine pulsat.  
Cernis enim auspiciis minimè felicibus illic  
Bellantum nuper tria cassa cadavera Regum,  
Magnanimumque ducum, quos & Mavortia facta  
Et genus ex alto deductum sanguine regum  
Nobilitat: turbam obscuram quoque, conspicias illis  
Dispersam campis, animam miserè exhalantem.

Quid non designat demens discordia, fratres  
Immergens diris odiis, animoq; venena  
Subjiciens? stultusne homines sic incitat error,  
Ut cupiant aliena sequi, propriusq; relictis  
Appetere infidis obnoxia sceptris tyrannis?  
Magna exempla vides, venturi nuncia casus,  
Nisi sapis, atq; intra pellem te contrahis arctam,  
Desinis & sava glutire cupidine regna.  
Hic fluvii rapidis Mahometus mersus in undis,  
Et frusto lactis patrum sua fata coacti  
Accelerans, stomachi fractusq; exinde dolore:  
Rexq; tuus moriens alienis advena terris,  
Languida dum firmis Mauris interserui arma:  
Te docuisse queunt, nimium ne magna sequaris,  
Sed medium tuearis iter: tutissima viues,  
Sic te nulla via deduxerit orbita recta.  
Ille caput miserum, ceu flos succisui aratro,  
Demittens: ille in proprio se sanguine turpans,  
Ah miser, ah Mauros fecit clarescere campos  
Herois letho, dextraq; opibusq; potentis!  
Heu quantum cladis regnandi dira cupido  
Affers, sollicitans dira irrequietaq; corda!  
Hic triplices acies de magno culmine rerum  
Congressu, & creperum meditata jure duellum  
Ambiguo, evertunt natura dulcia acerbum  
Nomina per Martem: nam dira mente nepotem  
Invasit patrum: cum nigris insuper albi  
Conseruere manus. Nequicquam scilicet illis  
Opposuit natura maris tot provida fluctus.  
Ergo fragor sequitur, plumbiq; e grandine nimbi,  
Quos onerata levi cum pulvere machina rimis  
Expuit,

Expuit, & glandes vacuas jaculatur in auras.  
Ictibus interea ressonat Mazaga crebris,  
Et tumidas undas (res dira atq; horrida visu)  
Insiciitur rubro longè lateq; colore. (hauris  
Hinc clamorem hominū, fremitum istinc auribus  
Campo insultantiū atq; jubas jaētantium equorum.  
Cernis & hic acies, illic etiam, ordine rupto  
Perfractas, totis castris pecudesq; virosq;  
Palantes, alios tremulis in sanguine plantis  
Lapsantes proprio, vel viscera rupta trahentes:  
Lapsa trium quoq; cernis humi diademata Regū.  
Quisnam magnanimo regi persuasit, ut ipse  
Insidos Mauros ferro tentaret inertis? (deni  
Quam pia cura Deūm? non hanc praeiudicia cla-  
Signa è sublimi (si mens non leua fuisset)  
Dixerunt specūla? an cauda candente Comētes  
Falsus erat vates splendenti extensus in aula  
Caelestis regni? an cassus fide, deniq; mendax?  
Quo vix quisquā alius per secula multa tremendo  
Sydere maior erat: nullus qui crine refulsit  
Longior, aut cauda luxit mage deniq; densa.  
Sed quā fata vocant, Divūmq; aeterna voluntas,  
Illac pergendum est miseris mortalibus usq;  
Vnde etiam varii caeca deliria mentis  
Casus, & duri comitantur fulmina lethi.  
Heu quos tunc patria gemitus, quos undiq; luctus  
Conjugibus pariet Mauris rex cesus in arvis?  
Ille patrem, illa suum lugebit nocte profunda  
Sola thoro gelido conjunx viduata, maritum:  
Ante suum tempus tristes quoq; fata parentes  
Urgebunt, charis orbatu hoc turbine natis.

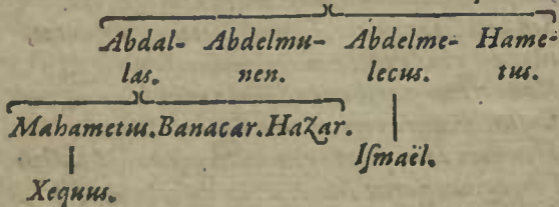
Vndiq;

*Vndiq̄, fœdato vultu, scissisq̄, capillis  
 Luctus erit, plangens immitibus ubera palmis.  
 Felix qui proprii contentus limite regni,  
 Tranquilla populos, placidaq̄, in pace gubernat:  
 Et pietate suos cives & legibus ornat.  
 Hunc non discordes vexans contentio fratres  
 Elicit è patriis laribus, sed tutus in aula  
 Pacata multos, nulli gravis, exigit annos.  
 Cumq̄, his terrenis anima hæc ingloria vinculis  
 In superas rursus dimissa emerferit oras,  
 Æterna assequitur cœlestia pramia vite,  
 Inceditq̄, inter cives, animasq̄, beatas  
 Elysi campi, longa comitante caterva  
 Felix, ambrosia satura & de nectare vivit.*

**GENEALOGIA REGVM  
 MAROCENSIVM ET FES-  
 SANORVM.**

*Muleius Xarifius.*

*Muleius Mahametus Xequus.*



HISTORIÆ  
DE CÆDE SE-  
BASTIANI, RE-  
GIS LVSITA-  
NIÆ,

CAPVT I.

DE ORTV ET FAMILIA RE-  
GVM MAVRITANIÆ, QVAM HODIE  
Barbariam vocant: & de causis bel-  
li per Sebastianum Re-  
gem suscepti.



*IVS familia & prosapia, qua inter  
Barbaros hodie regnum decus tue-  
tur, autor & primus in eadem Rex,  
fuit Maurus quidam Mahometana  
religionis, nomine Muleius Maha-  
metus Xequus. Huius pater Muleius Xarifus,  
cum in patria Mecha, Maurorum princeps (ut-  
pote ex damnati & execrandi pseudopropheta  
Mahometi sanguine & stirpe ortum ducens) ha-  
beretur, immensam vim pecuniae & thesauros in-  
gentes accumulavit. Is somnio nescio quo motus,  
occasionem e sua patria & familia demigrandi,  
& se una cum suis rebus in Africam conferendi  
arripuit. Itaq; ut, quod secum constituerat, in ef-  
fectum deduceret: Mecha cum unco, quem mo-  
do diximus, filio egressus: & tota Aegypto, Afri-  
caq;*

caq<sub>3</sub>, aliisq<sub>3</sub> regionibus Turcico imperio subjectis,  
peragratis: venit in eam Mauritania regionem,  
quam hodie regnū Susorum appellant. Hic igitur  
Muleius Xarifius, cum inter Barbaros Mauros  
magnam (quod ad sectam & religionem ipsorum  
attinet) sapientia opinionem consecutus, et per pro-  
vincias Mahometico dogmate pollutas, insignem  
famam adeptus esset: gratiam quoq<sub>3</sub> & favorem  
Alarbū (qui in Barbaria ista degunt) nactus est:  
in primis verò eorum qui regnum Susorum inco-  
lunt. Hinc accidit, ut brevi temporis spacio mille  
circiter clientes equites consecutus sit: ut taceam  
magnum numerum ambactorum & servorū, qui  
eum sequebantur, & equis armisq<sub>3</sub> juvabant. Ho-  
rum et aliorum plurimū, qui postea se illi adjunxe-  
runt, auxilio, aliquot urbes eius regni occupavit &  
suo imperio subiecit. In omnibus verò expeditioni-  
bus filium suum Muleium Mahametum Xequum  
circumduxit, ut populi bello superati in verba eius  
jurarent, & se, quae fideles subditi dominis suis pra-  
stare consuessent, facturos promitterent. Et quidem  
interq<sub>3</sub>, pater & filius, rerum suarum ita satagere  
soliti sunt, ut brevi temporis spacio eas opes & vires  
acquisiverint, ut Tirodantum regni Susiani caput  
vi ceperint, ibiq<sub>3</sub> filius Xequus provincia illius Rex  
constitutus sit. Hac victoria novi regis potentiam  
& animum maximoperè auxit. Itaq<sub>3</sub> ordinari-  
am validamq<sub>3</sub> legionem octo millium hastatorum  
instituit, ea mente ut civitatē Marocum, cui tum  
Marini imperitabant, tentaret. Quamobrem re-  
lictō Susi patre, qui jam senecta fractus rebus ge-  
rendis



rendis inutilis evaserat, Marocum obsidione cinxit, quingentis sclopetariis & hastatorum septem millibus secum adductis. Duodecimo die urbem deditione cepit: occupatisq; aliis urbibus & castellis Maroco vicinis, nomen et titulum Regis Sussorum & Maroci sibi desumpsit. Paucis diebus post, ingenti exercitu coacto, obsedit urbem Fessanam, quam nemine resistente, solo ingentis exercitus terrore cepit: rege ejus (qui Clandi nomen habebat,) fuga sibi consulente, & in urbem Tremissanam (qua eius imperio tum parebat, Turcicis armis adhuc intacta) se recipiente: in qua etiam breve tempus vixit, quod illi superfuit, consumpsit. Xequus autem quam primum Fessanus Rex est designatus, omnes eius regni urbes & pagi in verba eius jurarunt, & fidei eius se commiserunt: idemq; aliae vicine gentes fecerunt, ultrò se illi subjicientes, & victoriam sine sudore & sanguine tradentes. Limites autem & termini regni illius sunt, ab Oriente Tremissa (qua hodie Turcis paret) & ultra montis Atlantis (qui hodie Clarus dicitur) juga, versus meridiem linea, qua per provinciam Figigam obliquè usque ad Zaharam (urbem à rege Lusitaniae captam) & hinc versus occidentem, quadraginta leucarum spacio à litoribus maris Atlantici seu Oceani, respiciens insulas Fortunatas (quas hodie Canarias vocant) tendit. Ab occidente litora & promontoria Aguessi, Casi, Azamora, Sala, Larissa, Letuanis, omnes urbes regni illius limitaneae, usque ad fretum Herculeum, versus Censam, Penonem & Melil-

Melillam (quas hodie Catholicus Hispania Rex possidet) & hinc Tremissam usq;. Toti huic regioni longè lateq;, Muleius Mahametus Xequus imperitabat, & patre paulo post mortuo solus imperium tenuit, fuitq; primus ex illa familia Mauritanorum Rex.

## CAP. II.

DE LEGE, QUAM IN PROCERVUM CONCILIO MULEIVS MAHAME-  
tus de successione suorum filiorum &  
regni inter eos post mortem su-  
am divisione sanxit.

**M**uleius Mahametus cum postea summo in  
Motu & tranquillitate multos annos re-  
gnasset, cuperetq; ut regnis à se partis filii pacificè  
uti frui possent: provecta jam aetate & annis gra-  
vis, constituit principes ac satrapas provinciarum  
sibi subjectarum convocare, ut ipsorum potissi-  
mum consilio de successione liberorum suorum  
maturius & prudentius statueret. Etsi autem  
magnum eorum numerum habuit tam legitimo-  
rum quàm naturalium: de illis tamen duntaxat  
hic sermo à nobis instituetur, qui eius regni tur-  
barum & tumultuum causa extiterunt: qui qui-  
dem numero quatuor fuerunt. Ex quibus maximus  
natus, legitimo conjugio ortus, dictus fuit Mu-  
leius Abdallas: secundus & ultimus è legitimis  
appellati fuerunt Muleius Abdelmunen & Mu-  
leius Abdelmelecus: ultimus & minimus natus o-  
mnium.



menium, nothus erat, nomine Muleius Hametus, qui hodieq<sub>3</sub> regnum obtinet. Cum itaq<sub>3</sub> ad concilium regni proceres in civitate Marocense (qua regis sedes erat) convenissent: & rex negotium in conventu principum proposuisset: consentientibus suffragiis decretum factum est, ut filii regis sibi invicem secundum aetatis gradus succederent, ut ita ad omnes jus regni perveniret, & dissidiorum contentionemq<sub>3</sub> occasio omnis tolleretur. Hoc decretum, per principes factum, Rex amplexus est, & sua autoritate confirmatum, jussit inviolabile ad posteros servari: tantumq<sub>3</sub> perfecit, ut principes & primores regni jurarent se operam duros, ut id ratum in perpetuum permaneret. Nec verò principes tantum, sed & regii liberi idem jurarunt: nemo enim erat qui huic legi refragaretur, aut in contrariam sententiam iret. Quamobrem factum est, ut Muleius Abdallas (quod maximus natu è filiis regis esset) statim in castris princeps & haeres omnium paternorum regnorum nominatus fuerit, omnesq<sub>3</sub> in eius verba & obsequium jurarint. His rebus sic constitutis, cum Rex vetulus pro sua consuetudine in Marocense urbe se teneret, novum principem ad Fessani regni administrationem, petentibus id alioqui provinciae illius hominibus, dimisit. Hic cum Fessam pervenisset, & à civibus comiter exceptus esset: provinciae illius administrationem leniter & humaniter auspiciatus est, blandum & comem provinciae eius incolis se praebens, & multò leniora humanioraq<sub>3</sub> in posterum promittens. Diebus aliquot post rege

Muleio Mahameto Xequo in summa pace flo-  
rente, contigit in eius provincia tumultus, qui e-  
um coëgit exercitum colligere & insolescentes re-  
primere. Omnibus ad eam rem necessariis compa-  
ratis, egressus Maroco cum multis equitibus et pe-  
ditibus sclopetariis, Susa versus perrexit. Cate-  
rùm paucis diebus antiè, quingenti Turca Tre-  
missa advenèrant cum duce suo (quem lingua  
sua vocant Alcaidam) qui se è presidio Tremissa-  
no fugisse simulabant: sed re vera id agebant, ut  
Regem Marocensem (id quod accidit) è medio  
tollerent. Nam cum Marocum venissent, Rex, qui  
eos ad suppetias sibi ferendas adesse putaret, jus-  
sit ut statim stipendium illis numeraretur, seq̃ ad  
bellum Susianum sequerentur. Illic cum rege e-  
gressi, magnoq̃ itinere eum Susa versus comitati:  
in limitibus duorum illorum regnorum, consilia  
interficiendi ipsius accelerarunt. Itaq̃ cum se ne-  
scio quid ad regem referre velle simularent, ex  
promissimis audacissimisq̃, quibusq̃ circiter quin-  
decim aut viginti pratorium ingressi, regem (quē  
insidiis opportunū nacti erant) occiderunt, mor-  
tuoq̃ caput præciderunt. Res tam repentina, ino-  
pinataq̃, inter Turcos & Mauros (quorum illi  
Turcici Imperatoris, hi Muleii Abdalle rebus  
studebant) ingentem tumultum in castris exci-  
tavit: devenitq̃, res tandem eò, ut intra hora spa-  
ciū plus quam mille Mauris occisis, non plus quam  
quingenta è Turcis occubuerint. Qui cum se  
summa vi urgeri à Mauris cernerent, propu-  
gnando & se defendendo in sylvas densissimas &

cautes montium asperrimas se receperunt. Sed cum & illic à Mauris oppugnarentur, frustra q̄ se nisi & defensionem parare animadverterent: & ipsos commeatus etiam deficere jam inciperet: septem cados tormentarii pulveris sibi circumpositos incenderunt, miserabili incendio se potius perdere, quam in manus hostium Maurorum venire volentes.

Ceterum & regius exercitus Marocum reverti coactus est, ubi princeps Mulcius Abdallas (etsi is tum in urbe Fessana erat) denuò rex renunciatus est. Sed is quam primùm de morte patris rescivit, Fessa egressus est: cumq̄, se regem ferret, nulla provincia fuit, quæ cum libenti animo non exciperet. Itaq̄, hac de causa paucis diebus post ingentem exercitum plurimarum nationum (quæ suam operam illi deferebant) contraxit: cum quo Marocum progressus, à civibus summa cum letitia, honore & gratulatione est exceptus. Nam & vivente adhuc patre subditorum suorum amorem ac benevolentiam singularem senserat, & eandem postea quoque eo mortuo sensit: quòd quamdiu vixit, nihil aliud nisi auream pacem ac suorum populorum tranquillitatem spectare, eosq̄, sine omni maleficio felices & beatos conservare satageret. Qua de causa tantum op̄ ac divitiarum, quantum eorum regum, qui ante ipsum vixerunt, vix alius quisquam collegit. Ita Abdallas solus regnavit annos aliquot, sedemq̄, regiam habuit alternis, uno anno in Fessana urbe, duobus in Marocense, donec eum sibi successorem

& heredem designavit, de quo mox plura dicemus.

### C A P. III.

DE MVLEIO ABDALLA, QUI  
CONATVS EST SVOS FRATRES IN-  
terficere, ut sibi in regno succederet filius  
Mahametus: ideoq; tribus fratribus oc-  
cisis, cæterisq; fuga elapsis, filium  
suum regni successorem  
nominavit.

### HISTORIA BELLI.

**C**VM Abdallas longo tempore in summa  
tranquillitate regnum administrasset, so-  
lusq; nemine impediante, imperio & summa pote-  
state usus esset: legem, quam pater cum regni pro-  
ceribus promulgarat, qua filii per ætatis ordinem  
deinceps à maximo natu usque ad minimum ad  
regni successionem vocabantur, tollere & anti-  
quare secum constituit. Et quanquam Abdallas  
hæc consilia cum familiaribus, quibus plurimum  
fidei habebat, clam & secretò coquebat: nihilomi-  
nus tamen res tandem fratribus innotuit: quo-  
rum aliqui de vita sua solliciti, & ne insidia sibi  
struerentur timentes, regno excesserunt, ut Ab-  
delmunen & Abdelmelecus, qui non sine ingenti  
periculo, quod illis à fratre Abdalla servis insidi-  
antibus in itinere imminebat, Tremissam perfige-  
runt. Illic appulsi, comiter à Turcis, ut regii san-  
guinis adolescentes, excepti sunt: pauloq; post Ar-  
geltani,

geliam, ut ibi sub Imperatoris Turcici tutela tutius degere possent, se receperunt. Muleius Abdallas, cum (ut diximus) secreto eadem fratrum suorum agitaret, ut suis liberis regnum tuò tradere posset, audiretq; illos fuga sibi salutem quaesivisse: dissimulato suo stomacho (magnam enim ex ipsorum fuga molestiam capiebat) ne reliqui fratres eodem metu percellerentur, sine mora omnes suas copias coëgit, eo prætèxtu, quasi ad urbem Fessanam ire cogitaret. Itaque positis primò ante urbem Marocum castris, & his paulò post motis, quasi Fessam iturus, cum audisset suos fratres ad se visendum venire: relicto minimo fratre (cuius puerilem aetatem contemnebat) expectavit eos itinere quatuor ab urbe Fessana dierum. Cum itaq; convenissent, interq; se consalutassent: accidit ut paulò post nihil mali suspicantes, nihilq; insidiarum metuentes, immani crudelitate omnes tres in tentoriis suis decollati sint. Quae res animos Abdallae subditorum non leviter pupugit, sed summo dolore affecit, quem tamen dissimulare coacti sunt. Hoc tam tragico facinore patrato, Fessanum iter confecit, eo animo ut Muleium Mahametum filium suum principem & unicum regnorum suorum heredem Fessanis obtruderet, illosq; in ipsius verba jurare cogeret. Nam etsi alios quoq; liberos, & quidem imperio digniores, haberet: tamen & quia hic natu maximus esset, & eius rei alias quoq; causas haberet, eum sibi potissimum successorem optabat. Itaq; quàm primùm Fessam venit, principum regni concilio coactò, rem eò deduxit,

ut filio fidem dederint, & in eius verba jurarint: magis metu coacti, quam amore aut benevolentia erga principē, aut jure eius, quod in regno praterdere posset, adducti. His confectis, cum rem pro suo voto sibi successisse videret: ut deinceps in tranquillo otio, prope jam etate fractus, degere posset, Marocum cum exercitu rediit, relicto in urbe Fessana filio, ut eam provinciam suis auspiciis gubernaret.

#### C A P. I V.

DE MAXIMO NATV EX FILIIS XEQUI FVGITIVIS PER INSI-  
DIAS trucidato, deq; gratia qua alter in Imperatoris Turcici aula floruit: deniq;  
de morte Muleii Abdallæ & filii  
cius Mahameti successione.

**H**oc rerum statu in Barbaria existente, cum duo fratres, ad evitandum fratris Mulesi Abdalla furorem, se Argeliam contulissent: accidit ut minimus ex illis natus Muleius Abdelmelecus Constantinopolim iret. Is in ea urbe, tali dexteritate arma tam mari quam terra tractavit, ut cum magnanimus, fortisq; & corporis viribus prestans esset, in sui amorem plerosq; pelliceret: per res strenue gestas, victoriasq; de hoste partas, magni nominis famam non solum apud populum, sed & apud ipsum Turcarum principem consequeretur. Qua res et summam illi gratiam, honoremq; benevolentia plenum, conciliavit: & opes immensas peperit.



perit. Ut taceam quibus quantisq<sup>3</sup>, promissis eum  
Turcicus Imperator oneraverit, quantamq<sup>3</sup>, spem  
illi fecerit de reducendo ipso in paternum regnum,  
è quo fratris injuria depulsus fuerat. Caterù Mu-  
lecius Abdelmunen, qui se Argelia tenebat, adèò  
simplici ingenio fuit, ut fratris Abdalla persuasit  
Tremissam redierit: quò Mulecius Mahametus tres  
sicarios submiserat, qui eum de medio tollerent.  
Qua res sane ex voto illi successit. Nam cum illi si-  
carii Tremissam venissent, ita Abdelmuni oculos  
adjecerunt, ut eum die quodam Veneris in templo  
precantem, sagitta sauciarint: quo vulnere biduo  
post, nullo insidiarù scelerisq<sup>3</sup>, autore cognito, mor-  
tuus est. Abdelmelecus postquam Constantinopoli  
de fratris morte cognovit, summo dolore affectus  
fuit. Qua causa fuit, ut Solymannus, Turcicus Im-  
perator, ad regnum suum recuperandum suppeti-  
as ipsi promitteret. Sed quò minus id promissum  
conficeretur, obstitit mors Sultani Solymanni, qua  
paulò post secuta est. Caterum cum ad imperium  
pervenisset Sultanus Amurathes (qui hodie Tur-  
cis imperat) Abdelmelecus plus gratiae & fidei,  
quam unquam antea, obtinuit. Circa idem tempus  
Mulecius Abdallas morbo correptus, cum eius vim  
ferre nò posset, triduo post in urbe Marocense mor-  
tuus est. Decessus eius per triduum occultatus fu-  
it, ut interea Mulcius Mahametus (qui tum in  
urbe Fessana erat) certior fieret de patris morte:  
neve patris eius, si prius de morte fratris Abdalla  
cognovissent, Marocensis urbis (in cuius possessio-  
ne regni summa consistebat) principes se ferrent.

Cæterum duos fratres Mahameti, etsi juniores ipso, maiore tamen benevolentia subditi persequebantur. Is itaq; cum de morte patris nuncium accepisset, statim se regni Fessani regem pronounciari iussit: & sine mora cum copiis egressus, Marocum totius regni caput & metropolim pervenit: ibiq; invito licet populo, regiam dignitatem assumpsit, nemine resistente aut impediante, excepto solo fratre Muleio Banacare: quem tamen mox regio solio occupato, vita privavit. Alterum verò fratrem Muleium Hazarem in carcerem coniecit: misitq; certos homines, qui patruum omnium natu minimum (qui tum Tastileti degebat) trucidarent. Sed is intellectis insidiis, fuga sibi salutem quaesivit, Tremissamq; cum regia suppellectile se contulit. Ita manibus sicariorum elapsus, viam ad regnum sibi aperuit. Est enim ille ipse, qui hodie regni decus apud Barbaros obtinet, nomine Muleius Hametus.

## C A P. V.

DE MULEIO ABDELMELECO, QUI CUM IN TURCIA DE MORTE Abdallæ fratris, & occupato per fratris filium regno inaudisset: Tremissam cum magnis copiis, per Turcicum Imperatorem suppeditatis venit, & fratris filium devicit.

**M**ors Abdallæ & reliqua que in Mauritania acciderant, citò in Turciam allata sunt



sunt: cumq̄, Muleius Mahametus ea, qua ad regni sui statum stabiliendum necessaria sibi videbantur, summa diligentia constituisset: eodem tempore Abdelmelecus eam adhibuit diligentiam, ut paucis diebus Argeliam cum mandatis Turcici Imp. perveniret, quibus continebatur, ut duces qua necessaria ad bellum essent, ipsi suppeditarent: statimq̄, paratos & in procinctu habuit quinquies mille sclopetarios, tam Turcos quam AZuagas, viros bellaces, & in re militari armisq̄, perexercitatos. Cum his perrexit Tremissam, assumpto in itinere Alarbum equitatu tanto, quantum consequi & colligere potuit. Tremissam ubi pervenit, perhonorificè est exceptus, ibiq̄, ut ad bellum necessaria compararet, sex diebus substitit: cumq̄, fratre juniore Hameto illic invento, duodecim hastatorum millia & quadringentos equites sclopetarios, strenuos & electos milites coegit: sumisitq̄, secum Tremissa duodecim campestria tormenta, unà cum comœatu & munitionibus reliquis. His copiis instructus, ad urbem Fessanam occupandam perrexit. Muleius verò Mahametus (qui tum Maroci erat) etsi de conatibus patrui certior fiebat: ita tamen eum contemnebat, eiusq̄, copias præ sua (quam putabat) potentia despiciebat, ut nulla eius rei cura tangeretur, donec seriam rem agi cerneret, & Abdelmelecum suas copias Tremissa jam coëgisse cognosceret. Itaq̄, tum festinanter & tumultuariè contractis copiis, intervallo unius leuca seu bis mille passuum à Maroco castra posuit, iussitq̄, omnes regnorum suo-

rum subditos convenire, rumore sparsa, quasi Christianos Tingitanos adoriri vellet, ut hoc ille-  
ctamento alacrius ad arma concurrerent, cum  
Barbari nullum belli genus magis exoptent, quam  
quod contra Christiani nominis homines geri so-  
let. His copiis paratis & tormentis instructis, ag-  
men versus regnum Fessanum progredi iussit: &  
quoniam maior pars copiarum in itinere se illi  
conjunxerat, quam primum Fessam pervenit, ex-  
ercitum lustravit, qui tum constabat octoginta  
millibus equitum hastatorum & scutatorum, tre-  
decim millibus peditum sclopetariorum, & qua-  
tuor millibus equitum, cum triginta sex tormen-  
tis campestribus. Eo ipso momento, quo Mahame-  
tus exercitum contra Abdelmelecum educebat,  
nobilis quidam legatus à Sebastiano Lusitania re-  
ge, qui illi nomine regia maiestatis auxilium con-  
tra Turcas & patruum promitteret, ad eum per-  
venit. Sed Mahametus, quod tantum tamq, for-  
tem exercitum sibi obedire cerneret, superbior fu-  
ctus: Lusitani regis beneficium contempsit. Itaq,  
cum patruum Tremissa jam egressum comperis-  
set, eo ardore contra eum perrexit, ut duo exerci-  
tus utriusq, inter Fessam & Tremissam sibi occur-  
rerent a. d. XVII. mensis Martii, anno M D  
LXXV. Prelium commissum est circa vespere-  
ram, duravitq, furiosa eius tempestas tamdiu, do-  
nec Mahameti exercitus animo pariter & cor-  
pore defatigatus terga daret. Eius fuga culpa Do-  
gali cuidam ascribitur, qui cum dux Andalusio-  
rum esset, cum bis mille sclopetariis lectissimis à  
Maha-

Mahameto ad Abdelmelecum defecit. Quod cum Mahametus (qui mille passuum spacio inde post principia sibi cavens & currui insistens, pugnam eminus spectabat) animadvertisset: time-retq; ne idem exemplum ceteri duces secuti, se quoq; cum adversariis conjungerent: è tabernaculo suo statim se proripuit, & cum quingentis equitibus Marocum celeri cursu contendit: militibus hostium furori, thesauris autem omnibus & opibus suis prada relictis. Ita Abdelmelecus sine multo utriusq; partis sudore & sanguine victoriam obtinuit: & certè decima parte sui exercitus Mahametus Abdelmeleci copias facile funderet & delere potuisset. Abdelmelecus vero tam preclara victoria potitus, satis magnam manum misit, qua Mahametum fugientem insequerentur & in potestatem redigerent: ipse verò à Fessaris magna letitia exceptus, & Abiis (ut & à ceteris eius regni urbibus ac oppidis) rex est pronuntiatus. Et quoniam febre correptus, afflicta aliquantulum valetudine erat, Fessana in urbe aliquantisper quiescere decrevit, & Turcarum copias, qui sub duce Rabadano regis Argeliani Bassa advenerant, illic exautorare. Is enim hoc in mandatis duntaxat habebat, ut Abdelmelecum Fessam comitatus, in possessionem regni eum immuteret. Ita Abdelmelecus Turcas omnes à se dimisit, exceptis paucis, qui abeuntibus sociis se occultarant, ut novo regi gratificarentur, seq; ei subjicerent, qui erant numero mille & quingenti, omnes strenui & fortes viri. Verum ut ad Muleinum Mahametum reverta-

revertamur : quàm primum is Marocum perve-  
nit , bellum renovare , ex omnibus regni partibus  
milites cogere , apertis thesauris duces sibi conci-  
liare ac milites remunerari , omnes verò sibi do-  
nis diligentius quàm unquam antea adungere  
cepit : id spectans unum , ut ignominiam a patruo  
injustam , præclara aliqua victoria elueret & com-  
pensaret. Itaq; ea accuratone & diligentia per-  
fecit , ut decem millia sclopetariorum peditum &  
mille equites , quanquam tyrones , contraxerit : &  
hoc amplius triginta millia equitum hastas &  
scuta ferentium. Quas copias cum viginti quatu-  
or campestribus tormentis in castra eduxit : com-  
meatus verò quantum necesse ad eam profectio-  
nem erat , comparavit. Accidit autem ut & in  
hoc secundo delectu rex Lusitania ad ipsum cum  
literis legatum denuò miserit , denuòq; auxilia  
contra Abdelmelecum patrum obtulerit. Sed  
idem huic secundo legato , quod primo illi , respon-  
dit : nisi quòd totum exercitum lustratione insti-  
tuta in legati conspectu traduxit , ut intelligeret  
Hispanus , nihil sibi Lusitanis auxiliis opus esse.  
Abdelmelecus cum Fessa ex morbo se aliquantu-  
lum collegisset , & exercitum suum accessione sexi-  
es mille sclopetariorum , qui à Mahameto trans-  
figerant , post abitum Turcicarum copiarum ( ut  
diximus ) auxisset : exercitum eduxit eo animo  
ut Marocum versus contenderet. Audierat enim  
Mahametum cum ingentibus copiis sub signis es-  
se. Itaq; supra dicta sex millia sclopetariorum &  
viginti millia equitum hastis & scutis armato-  
rum

rum, & duo millia Argeliorum, unà cum viginti tormentis campestribus secum raptans, & quia jam meliuscule habere incipiebat, lectica delatus: Maurocum versus ire perrexit. E contra Mahametus de proposito patrum certior factus, cum copiis quas supra diximus, Maroco summa festinatione & cupiditate dimicandi, proq; regni jure vel cum vitæ periculo decertandi, celerrimè egressus est. Et quoniam narratio de acierum ordine & instructione, qua uterq; usus est, ad rem quam nobis propositam habemus, nihil admodum facit: brevi totam historiam complectemur. Itaq; in valle quadam, tribus à Sala leucis occasum versus distante, secundum maris litora, in loco qui Motha Arrajahana dicitur, castra posuerunt: ubi a. d. 29. Junii tertia pomeridiana hora commissum est prælium atrox & cruentum, in quo modò in Mahameti, modò in Abdelmeleci, partem victoria inclinabat. Sed Abdelmelecus dux prudens & peritus, cum noctem instare, suosq; quamvis omni conatu totisq; viribus jamdiu incumbentes, victoriam consequi non posse, adversariosq; fortiter resistere cerneret: è media cohorte sua egressus, dextraq; acinacem vibrans, milites suos ad redintegrandum prælium crebris iectibus compellebat: ipseq; inter primos visus, tanta vi, tantoq; impetu in hostes se intulit, ut eos turpiter terga dare cogeret, è quibus Mahametus primus in fugam se vertit. Victoros itaq; edita ingenti strage, hoc novissimo prælio plusquam sex millia occiderunt. Abdelmelecus verò fratrem Hame-

tum ad Mahametum persequendum misit, datis illi aliquot equitibus levis armatura: ipse verò paulisper, dum morui sepelirentur, commoratus, cum toto exercitu Marocum versus ire perrexit.

## CAP. VI.

DE MVLEIO MAHAMETO E  
PRÆLIO IN MONTEM ATLANTEM  
fugiente: deq; Abdelmeleci in urbem Ma-  
rocensem regio ingressu & tertia contra  
Mahametum victoria, qui toties  
victus se ad regem Lusitaniæ  
ceu patronum con-  
tulit.

**M**Vleius Mahametus admissò equo salutem sibi fuga querens, Marocum septē aut octo hastatis comitatus, non sine magna suorū infamia pervenit: cumq; palatium ingressus esset, è thesauris suis quantum commodè auferre potuit, depromsit & quinq; mulis imposuit: & non ultra duas horas moratus, in fugam se conjecit: patrui turmas, quæ non procul aberant, evadere approperans. Cumq; hoc modo paucis equitibus comitantibus exiisset, laxatis habenis versus montem Atlantem (quem incolæ Clarium hodie vocant, quiq; sex leucis Maroco distans, asylum & refugium est proscriptorū, exulum & eius regionis latronum) summa celeritate contendit. Caterum ut relicto in Atlanis montis jugis Mahameto ad Abdelmelecum revertamur: Abdelmelecus quamprimum victri-



etiam spolia legit, nulla mora interposita, cum exercitu Marocum perrexit: ibiq<sup>3</sup>, octavo à pralio die appellens, tanta pompa ac letitia exceptus est, quanta nulla in regionibus illis antea visa fuit. Magnam enim boni, comis, affabilis & erga pauperes calamitososq<sup>3</sup>, pii hominis famam de se excitaverat, eratq<sup>3</sup>, aliis plurib. virtutibus eximie praeclitus. Accedebat huc insolentia & tyrannis Muleii Mahameti, qua Abdelmelecum gratiosum & omnibus charum reddebant. Quam primum urbem est ingressus (id quod factum est a. d. XV. Iulii anni eiusdem) politicum regni suum statum constituere cepit: ut non modo fortitudine in armis & rebus gerendis se strenuum, sed etiam prudentia in constituenda Republica eximium demonstraret. Multas enim leges à maioribus suis latis, multaq<sup>3</sup>, statuta abrogabat: humanitate summa & comitate insigni erga vasallos utebatur: largitiones etiam ingentes faciebat & congiaria distribuere: id agens ac spectans unice, ut hac ratione famam suam extenderet, & immortalem gloriam supra Reges Africanos, qui ipsum praecesserant, acquireret. Et quanquam ab initio parum gratiosus erat, praecipue quod populus importunitate Turcorum, quos secum habebat, offendebatur, quod hi (ut sunt superbi, impotentes, intolerabiles & exleges) in summa licentia, multis gravibusq<sup>3</sup>, injuriis & violentiis miseros Mauros afficerent: ita tamen paulatim minutatimq<sup>3</sup>, eos per binos & ternos à se ablegavit, ut ad extremum non plus quam ducenti remanserint: quos ipsos tamen lon-

gè à suo conviètu & conspectu arcebat, & in ordi-  
nem coactos pacificè ac sine noxia agere cogebat.  
Qua res effecit, ut subditi in amorem eius conver-  
si, solaq; virtutis eius fama commoti, se illi humili-  
mè obtulerint, omnesq; debitam obedientiam pol-  
liciti sint, ac deniq; ex omnibus provinciis certa-  
tim ingentia splendidaq; munera liberalibus &  
effusissimis animis attulerint. Erant autem & è  
Christianis principibus non pauci, qui ex amicitia  
eius singularem letitiam capiebant: ipse verò è  
contra animo benevolo eosdem in suam amicitia-  
am recipiebat, seq; eorum familiaritate & gratia  
florentem, felicem, beatumq; putabat: adeo ut  
quotidie multi Christiani nominis passim & un-  
dig; in ipsius regnum se conferrent, quos ille plus  
adamabat, plusq; amplexabatur, quam ullum a-  
liud hominum eas regiones adire solitorum genus.  
Nam stipes plurimas erogabat, & admirabili eos  
comitate ac humanitate tractabat: multos etiam  
sine ullo lytro gratis & inusitata beneficentia libe-  
ros dimittebat. Sed in hac ipsius liberalitate et ma-  
gnificentia diutius immorari nolo, praesertim cum  
hac ipsius praecleara opera fame publico praconio  
per terrarum orbem notissima praedicentur. Cate-  
rum postquam ad regni culmen pervenit, id pri-  
mum omnium egit, ut successorem in regno sibi de-  
signaret, legemq; à patre Mulcio Mahameto Xe-  
quo latam confirmaret: ideoq; jurejurando ob-  
strinxit, & in fidem fratris sui Mulcii Hameti ad-  
egit omnes regni procures: etsi is filium tenera ad-  
huc aetatis haberet, què successorem sibi nominare  
potuisset.



potuisset. *Quæ* res licet proceres admiratione suspensos tenuit: statim tamen feræ & triumphî incredibiles in honorem novi principis & memoriæ veteris legis celebrati sunt: & avi Xarîsî memoria honorificè per principes usurpata & interpolata est. Interea Muleius Mahametus, qui se in angustias montis Atlantis receperat, ea pecunia, quam secum Marocq̃ extulit, statim milites aliquos, & inter hos aliquos proscriptos & latrones, colligere cepit: adeò ut ad quingentos sclopetarios & ducentos equites, qui hastis & scutis armati erant, contraxerit. *Qua* manu instructus rapinas exercuit, obvios spoliavit, & vicos locaq̃ Atlantis jugis subjecta infestavit, coëgitq̃, incolas ut ipsum pro domino agnoscerent, ac sibi ceu regi suo tributa penderent. His latrociniis et excursionibus cum spacio septem aut octo mensium usus esset, Abdelmelecus coactus est copias contrahere, quarum opera illam insolentiam compesteret, latronesq̃ illos è latibulis montium depelleret. *Ad* eam rem expediendam usus est opera novi principis Muleii Hameti, qui cum copiis ad excursiones faciendas in regno Susiano erat. Is & certis in locis Muleium Mahametum vicit, & manum eius tam pedestrem quàm equestrem penè totam delevit, coëgitq̃, ut se densissimis & impeditissimis resquis occultaret: in quibus ultra annum delituit, frigore, nivibus, aliisq̃ miseriis & cœli inclementia tantum non enectus: & desperatione vitæ, insidiarumq̃ metu (quas illi patruus magnis propositis premiis struebat) miserrimè conflictatus. Tan-

dem eò necessitate, durissimo telo, adactus est, ut  
antea repudiatum fastiditumq̄, Regis Lusitani  
auxilium implorare, eumq̄, ut ex insidiis & ma-  
nibus patrum liberatum se, in avitum patrumq̄,  
regnum restitueret, rogare coactus sit. Ea de cau-  
sa è monte Atlante nuncium cum literis ad re-  
gem Lusitanum misit, iterg, per Mazagam face-  
re iussit. Verum ut tutius cuiusq̄, aliquid respon-  
si acciperet, constituit relictis Atlantis jugis, Tin-  
gim se conferre. Itaq̄, per sylvas & solitudines mon-  
tanas, qua tutissimum & humanis vestigiis mini-  
mè tritum iter erat, non sine magnis et certis peri-  
culis Penonem pervenit: ubi cum paucos dies sui  
colligendi causa substitisset, hinc se Tingim versus  
contulit: ibi à præfecto urbis (relictis tamen exte-  
rius copiis) intra mœnia humaniter est receptus.  
Ex illa urbe è ducibus suis duos legatos cum lite-  
ris & duobus Tingitanis nobilibus ad Sebastia-  
num regem misit: & ab illo supplicas, quibus in re-  
gnum patrum restitueretur, petiit. Et quoniam  
præfectus Tingitanus non ignorabat se, si comiter  
regem Mauritanum tractaret, rem gratam regi  
Lusitano facturum: ut hoc iter feliciter succederet,  
caravellam seu navem instructam cum supra di-  
ctis legatis Vlysbonam ablegavit: de quorum pro-  
fectione & successu postea dicturi sumus, ubi  
prius lectorem de quibusdam rebus  
cognitu necessariis admo-  
nuerimus.

DE CAUSIS, QUAE MOVE-  
 RVNT REGEM SEBASTIANVM, VT  
 Muleio Mahameto studeret: deque legatis  
 eius & apparatu ad bellum: denique  
 de regis Marocensis quoque ap-  
 paratu ad idem bel-  
 lum,

**C**VM Rex Sebastianus natura ad armorum  
 amorem propensissimus esset, nullam aliam  
 voluptatem, quam è bellicis rebus quarebat: quæ  
 etiam superioribus annis cum Tingim trajicere  
 coëgit, eo animo ut Barbariam in suam potestatem  
 redigeret, sed irritò conatu. Nam Muleius Ma-  
 hametus (ut supra diximus) bis sibi à Lusitano  
 oblata supplicia inani stultaq; confidentia repu-  
 diarat: Sed cum Lusitanus hoc temporis articu-  
 lo Mauritani regis literis suum auxilium implo-  
 rari cerneret: sibi cupido laudis, & imperii ac re-  
 ligionis propagandæ studioso, occasionem optatissi-  
 mam, qua diuturnum suum desiderium explere  
 posset, offerri gavisus est. Itaq; legatos Muleii  
 Mahameti in Lusitaniam appulso, magnificè ex-  
 cepit, & omnium quorum causa venerant, com-  
 potes fecit: literas quin etiam ad Mahametum  
 scripsit: operam suam, auxilium, gratiam obtu-  
 lit: in paternum regnum restitutionem promisit:  
 nullo ex ipsius consiliariis aut proceribus magno-  
 perè refragante. Et potuit hac causa esse eius con-  
 ventus, quo inter se ambo reges Catholicus & Lu-  
 sitanus

stianus Guadalupæ urbe Castiliæ anno 1570.  
collocuti sunt. Vbi Catholicus id summo studio  
egit, ut Lusitanum à tali conatu & incepto deter-  
reret: aut si pertenderet, nec à proposito deduci  
posset, ut bonis auspiciis negotium susciperet, rebus  
omnibus necessariis ad id optimè comparatis. Sed  
cum Lusitanus nullo pacto de sententia dimoveri  
posset, rediit domum: quò mox Catholicus legatos  
quoq; suos eadem, qua ipse presens cum Lusitano  
egerat, acturos misit. Rex enim catholicus non  
ignorabat, quibus viribus, quaq; potentia rex Bar-  
barus præstaret, & quàm peritus rerum ac exer-  
citatus & fortis esset: quantum etiam apparatus  
tanta res requireret, à quo regem Sebastianum  
turpiter adhuc inopem esse sciebat. Sed Lusitanus  
constans in suscepta semel sententia permansit:  
cumq; res ad eam expeditionem necessarias para-  
re inciperet, principio delectum militum maxi-  
mum in suo regno haberi iussit, misitq; qui in Ger-  
mania quinq; millia militum conscriberent: lite-  
ras etiam dedit ad equites aliquos Andalusios, ut  
veteranos milites evocarent. Adhuc magnum  
numerum tormentorum, armorum, caterarumq;  
munitionum comparari & comæatum compor-  
tari iussit, & ut hæc omnia commodius transpor-  
tari possent, in omnibus portibus regni sui naves  
retineri mandavit. Militum, quos è regno suo co-  
egit, magnus numerus fuit, sed male instructi, ty-  
ronesq; illi erant, & ex colonis, rusticis & turba  
ad bellum parum idonea collecti. Quod verò ad  
Germanos attinet, ii & tyrones & rei militaris  
imperiti

imperiti erant : cumq̄, Vlysbonam pervenerunt, morbo correpti ultra duo milia perierunt. Venerunt autem ad regem etiam sexcenti Itali, quos Papa subministrarat Comiti Irlandia : qui cum Vlysbonæ tribus instructis navibus appulisset, regi operam suam condixit, eumq̄, in bellum sequi promisit. Cæterum rex ipse publicè per tubicinem in toto regno promulgari jussit, ut omnes vasalli nobiles, nisi redivitibus, censibus & omnibus privilegiis à rege sibi concessis, spoliari mallent, se ad bellum comitarentur. Rebus igitur necessariis exercitui comparatis, & navium lemborumq̄, satis magna copia coacta : tormenta, comæatum, munitiones, equos & alia necessaria navibus imponi jussit, ut cum D. Ioannis Baptista dies (quo domo exire decreverat) appropinquaret, nihil esset quod exercitum, quò minus navibus imponeretur, & in Africam transportaretur, impedire aut retardare posset. De his rebus cum Abdelmelecus rex Mauritania jam admonitus, & quid contra se rex Lusitanus conaretur, certior factus esset : magnum ex eo cepit dolorem : non tam quòd à rege Lusitania sibi metueret, quàm quòd erga Christianam religionis homines benè affectus erat, Africam miseri regis Lusitani (etsi triplo maiores secum copias, quàm habebat, adduceret) sepulchrum futuram animo pravebat. Itaq̄, in hanc sententiam verba cum fecisse constat : Regem Lusitanum diligenter debere cogitare, quàm justam legitimamq̄, in Africam proficiscendi causam habeat. Nam quòd is regnum ei eripere, ad quem jure successionis

pertineat, & ad Nigrum transferre conetur, idq̄  
nullo Christiani orbis cum emolumento aut utili-  
tate: id Deum Opt. Max. qui justus judex sit, ne-  
quaquam permissurum. Verum enimverò Abdel-  
melecus, ut homo acuti ingenii, summaq̄, in eius-  
modi rebus diligentia & providentia, cepit & ipse  
se ad bellum parare, & de rebus ad id necessariis  
cogitare. Tabernacula igitur in campo una leuca  
à Maroco distante extendi: bellumq̄, per totū su-  
um regnum publicè Christianis denunciari jussit:  
qua res peroptata accidit Mauritanis omnibus.  
Magnum quinēciam numerum tormentorum,  
ac precipuè campestrium: commeatus item, & e-  
quorum camelorumq̄, (qui necessaria exercitui  
portarent) infinitam copiam parari mandavit.  
His sic provisus, cum audisset regem Lusitanum  
jam jam naves conscensurum & Arzille appulsu-  
rum: ipse quoq̄, Maroco a. d. XVI. Aprilis ma-  
gno populi plausu, infinitoq̄, ferè hominum comi-  
tatu, in castra egressus, exercitum suum sub pelles  
duxit: sub quibus ultra XX. dies moratus, reli-  
quas copias expectavit. Hinc parvis itineribus Ar-  
Zillam versus sub signis agmen promoveri cepit:  
utq̄, cum iis copiis, quarum in expectatione erat,  
commodius se conjungere posset, ad Temo-  
cenam, quæ est in regni sui fi-  
nibus, paulisper sub-  
stitit.



DE REGIS LVSITANI EX  
VRBE VLYSBONA EGRESSV: ET  
eiusdem apud Gades, Tingim & Arzillam  
appulsu: deque conditionibus seu pa-  
ctis inter ipsum & Muleium  
Mahametum in-  
itis.

**R**ex Lusitanus verò, cum jam toto animo in bellum propenderet, priusquam naves conscendit, per totum suum regnum supplicationes & preces publicè fieri iussit, ut his auspiciis felicem à Deo successum, & contra hostes victoriam impetraret. Ad eam rem sanctissimus pater Papa Rom. (ut misericors est, & nihil aliud quam salutem suarum ovium spectat) regi misit legatum & commissarium suum cum largissimis (ut ipse appellat) indulgentiis, gratiis & privilegiis, pro omnibus qui tam sanctæ expeditioni se conjungerent. Tandem ad diem D. Ioanni sacrum (quo die magna celebritate res sacra & pompa pontificalis Vlysbone publicè traducitur) totus exercitus navibus est impositus: postridie verò summo mane Rex Sebastianus (nominatis prius septem regni præfectis ex primoribus, quòd Cardinalis, patruus eius, administrationem regni recusasset eò quòd rex ad preces ipsius de expeditione desistere noluisset) oram solvit, & in altum vela dedit a. d. XXVI. Iunii una cum X. aut XII. navibus, quas Galeatas vocant, in quibus tota propè-



modum eius regni nobilitas vehebatur. Maris  
summa malacia & tranquillitas erat. Clas-  
sis totius exercitus Vlybana solvens, constabat ad  
summum ex maiorum minorumq; navigiorum  
mille & trecentis velis: aspectu adeo jucunda, ut  
multi talem classem ex eo tempore se non vidisse  
dicerent: cumq; haberet secundum ventum, Ga-  
dibus appulit, pridie Divorum Petri & Pauli.  
Rex summa gratulatione & latitia populi sui ex-  
ceptus, ibi substitit per XV. dies, ut res necessarias,  
quae sibi deerant, compararet: utq; aliquot Hispano-  
rum copias, quae ex Andalusia adducebantur,  
secum una transportaret. Quibus rebus confectis,  
navem conscendit a. d. VIII. Iulii, & Gadibus  
solvens Tingim versus cum Galcatis navibus per-  
rexit, reliquam vero classem Arzillam versus ire  
iussit. Nam Mahametum, qui Tingi ipsum solici-  
te & attentè expectabat, alloqui prius volebat.  
Itaq; a. d. IX. Iulii regiae naves Tingi appulerunt,  
sed priusquam rex in portum perveniret, in eius  
occursum cum myoparone misit Mahametus fili-  
um suum, puerum X. fere annorum, nomine Mu-  
leium Xequum, qui humaniter & comiter à rege  
est salutatus. Verùm Rex in terram egressus, ma-  
jora benevolentiae & amicitiae signa Mahameto  
exhibuit, suamq; operam & auxilia ad restituend-  
um eum in regnum, liberalissimè obtulit. Ma-  
hametus in regis conspectu constitutus, etsi jam  
antea satis eum & per literas & per nuncios de  
sua voluntate certum fecerat: ut tamen rebus su-  
is tutius consulere, tum temporis uberius proli-  
xiusq;

xiusq<sup>3</sup>, coram, quid animi haberet, eidem oratione  
sua aperuit, docuitq<sup>3</sup>, quomodo patruus Abdelme-  
lecus regnum sibi per vim extortum, Turcicis vi-  
ribus & auxiliis innixus usurparet. Addebat  
etiam illud, Abdelmeleci vasallos & clientes nihil  
aliud agitare & in eo totos esse, ut ipso per insidias  
caso, aut ad minus derelicto, ad se transirent: deq<sup>3</sup>  
eo se sine intermissione à proceribus regni literas  
accipere asseverabat, quibus literis pollicerentur  
se in castra ipsius transituros, quàm primum vel  
parvis copiis ipse contra hostem moveret. Quin-  
etiam regi Lusitano persuadere volebat, ne ma-  
nus cum Abdelmeleco consereret: sed ut castra  
tantum metaretur: quod si fecisset, futurum ut mi-  
lites patru sui statim imperata sint facturi. Pro-  
misit insuper se duos aut tres portus maris Barba-  
rici cum eorundem agris traditurum: & in eius  
rei fidem obsidem dedit filium suum. Lusitanus  
qua erat liberalitate & magnanimitate natura,  
in omnibus istis Mahameti fidem habuit, & sine  
ullis conditionibus, pactis & fidejussoribus, petiti-  
oni eius assensit. Hinc cum Mahameto Arzillam,  
ubi exercitus eius harebat, perrexit: ibi Muleius  
Xequus copiis patris præerat, secumq<sup>3</sup>, habebat  
Tingitani presidii peditatum & equitatum. Rex  
Arzillam pervenit die dominico, qui erat XIII,  
Iulii, & quàm primum è navi in litus egressus est,  
tormenta, commeatum, & reliquum apparatus  
bellicum exponi iussit: quatuor vero navigia in-  
structa MaZagam misit, ut Muleium Xequum  
obsidem suum eò deducerent. Castra verò propè

muros Arzilla poni; eaq; aggeribus & fossis, ut tutius securiusq; illic tenderet, circumvallari iussit.

CAP. IX.

DE ABDELMELECO, QUOMODO IS IN ITINERE MORBO CORREPTUS SIT, & QUOMODO SE CUM FRATRE CONJUNXERIT: DE ILLUSTRATIONE TOTIUS EXERCITUS IPSIUS: DE COPIIIS REGIS LUSITANI, EIUŠQ; EX ARZILLA EGRESSU.

**S**Ed, ut ad Abdelmelecum revertamur: quàm primum is Temocenam pervenit, magna multitudo equitum hastatorum, scutatorum, aliaq; multa copia se cum illo conjunxerunt. Verum triduo postquam eò pervenit, in gravem morbum incidit: cuius tamen causam nemo tum intelligebat. Sed paulo post cum ingentem stomachi cruciatum sentiret, facile intellectum est eum inde ortum habuisse, quòd lac avide gustasset, quòd illi in ventriculo coagulatum, concretumq; coisset. Id ut ejiceret, bidui & tridui fere inani conatu vomitum elicere (ut in more habebat) tentavit: & sic tandem magnam casei turundam rejecit, quæ illi ventriculum adeò debilem & languidum reddidit, ut deinceps nullum cibum concoquere potuerit. Ad quòd malum accessit etiam durum parumq; commodum hospitium, quòd morbum auxit. Caterum quamprimum audivit, regem Lusitanũ Gadibus solvisse ut Arzillam navigaret, quanquam tum

temporis

temporis parum bellè haberet, agmen procedere, et  
Arzillam versus tendere iussit, ipse in lectica dela-  
tus. Iamq̄, aberat ab Alcazara (ubi eum frater  
cum exercitu expectabat) non longius itinere uni-  
us diei: cui cum appropinquaret, adventus ipsius  
in argumentum latitiae crebris tormentorum icti-  
bus exceptus est. Positis tandem illic castris & ta-  
bernaculis tensis, coactus est aliquot dies ibi com-  
morari, tum ut reliquas copias expectaret, tum ut  
vires suas morbo debilitatas recuperaret. Itaq̄,  
quàmprimum copia ille, quas expectarat, advene-  
runt, totum exercitum lustravit: invenitq̄, XV.  
millia peditum sclopetariorum: è quibus V. millia  
veteranorum lectissimorum erant: reliqua pars,  
tyronum & nullius experientiae. Accedebant duo  
millia Argoletorum, & XLII. millia Alarbum  
hastatorum equitum, scutis rectorum. Habuit &  
XXVI. tormenta campestria, optimè instructa, et  
artifices tormentarios in eo negotio valde dextros  
& agiles. Totus insuper exercitus commeatu egre-  
giè instructus, ac militibus stipendia liberaliter  
distributa & diribita erant: quod precipuum in  
re bellica opus est, & quod imperator ac dux belli  
in primis curâ habere debet. Miles itaq̄, singulis  
mensibus aureo numo solvebatur: itaq̄, omnes eti-  
am pro Abdelmeleco extrema pati & vitam su-  
am pro illo impendere parati erant: exceptis equi-  
tibus Alarbum, quibus parum fidebat, utpote non  
ignarus eos perfidiae plenos esse, nec ulli alii rei stu-  
dere quàm ut pradas agant & rapiant undecunq̄,  
possunt. Et ut brevi complectar, in nullis plus con-  
fidentia

fidencia habebat, quàm in quinq, millibus illis veteranorum sclopetariorum. Sed quod maximè omnium Abdelmeleco doluit, hoc fuit, quòd in tanto tamq, periculoso praelio ( in quo, nisi de regni summa periclitari vellet, ipsum presentem adesse & administrare oportebat ) se tam debilem, morboq, adeò fractum sentiebat: quem morbum Cancicula ardentissimum syduus augebat. Tenuit se illic per octo aut novem dies, donec rex Lusitanus nolentem etiam, progredi et castra ad Alcazarem quibir ponere coëgit. Interea rex Lusitanus Arzilla egressus, & ad iter accinctus, totum & ipse suum exercitum lustravit: in quo (ultra mille stipendiarios, quos in classis presidium reliquerat, & duo millia quæ Maxagam miserat) habuit quatuordecim millia peditum & duo millia equitum, magna ex parte armis rectorum. Adhac accedebant tria millia fossorum & plus quàm mille auriga, & infinita fere multitudo lixarum, calorum, servorum, aliorumq, mancipiorum Mauro-rum, mulionum, mulierum & Amazonum (quas Galli per jocum filles de joye, id est, filias gaudii appellant) Nam eò res devenit, ut bellum à nobis sine eiusmodi limatibus non videatur geri posse. Ita ut tota illa incondita impedimentorum turba, Viginti sex hominum millia superarit. Præter hac habuit triginta sex tormenta campestria: item mille & centum currus plenos storeis, vasis & suppellectile pro nobilibus duntaxat. Potuit quidem maiores copias in eam expeditionem ducere, tam ex Hispania quàm ex aliis regionibus: sed verbis



Muleii Mahameti, qui Abdelmeleci exercitum ad se transiturum dicebat, fidem habens, multos Hispanos, qui Gadibus naves ascendere cupiebant, exautoravit: multò verò facilius illis missionem dabat, qui sub prætectu adversa valetudinis domum remitti petebant. In exercitu qui eum sequebatur, erant tria millia Germanorum, sexcenti Itali, duo millia Hispanorum, sexcenti milites Tingitani, duo millia veluum & quingenti, quibus præcipuè confidebat. Reliqui erant Lusitani. Habebat & duo millia equitum: quorum dimidium Tingi abduxit, reliquum erat ex nobilibus Lusitanis & eius vasallis ac clientibus. Et harum copiarum maior pars parcè & malignè stipendia accipiebat, inopiaq; & aliis multis malis laborabat. Iam enim commeatus deficere incipiebat, qui tam parcè illis distribuebatur, ut multi fame extincti sint. Cuius rei causa omnis penes præfectos annonæ fuit, qui plerunq; malis suis artibus principes & duces belli in extremas calamitates conjiciunt. Quòd verò omnium pessimum fuit, maior pars exercitus è tyronibus constabat, qui sine peritia rei militaris erant, nec unquam aciem aut castra aspexerant. Ut omittam octo millia illa, quæ hastis prælongis erant armata: quo genere militum ad bellum in Barbaria gerendum nihil est inutilius aut ineptius, ut eventus postea docuit. Lustrato per regem Lusitanum exercitu, Abdelmelecius jam Alcazaram pervenit cum exercitu furoris & ira pleno. Quæ res effecit, ut consilarii regem Lusitanum rogarent, ne ullo modo

modo acie decertaret, cum adversarii ipsum copiis & viribus longè vincerent: sed potius ut Larissam cum exercitu tenderet, locumq; illum munitionum caperet, rebusq; suis praevideret & consuleret. Cæterum Abdelmelecus, cum per singulas ferè horas, quæ in castris Christianorum gererentur, per exploratores cognosceret: & quam invalide Lusitano copie, quamq; frigidè omnia administrata essent, compertum haberet: ideoq; miserum regem in juvenili ætate constitutum, ruina proximum videret: omnibus modis id egit, ne manum conferere cogeretur, quòd alioqui erga Christianos non pessimè affectus esset. Itaq; per certos quosdam homines, eosq; ferè mercatores, clanculum & occultè id operam dedit, ut Lusitanum de dolis & fallaciis Mahameti (qui eum in hæc pericula, tamq; præsentem ruinam & vitæ discrimen adduxerat) certiore redderet. Quanquam autem hæc Abdelmeleci consilia Lusitano non ignota erant, & ipsius consilarii eadem quæ Abdelmelecus suaderent, atq; a proposito deducere conarentur: ille tamen omnia ista pertinaciter contempsit, non tantum ut ardens pugnandi desiderium exple-ret, viresq; suas & spiritum magnanimum periclitaretur: sed etiam quòd Mahameti promissis, quibus plurimum fidei inesse credebatur, præcipuè consideret. Et ut in pauca conferam, consilarii ipsius id unum agebant, ne rex ad pugnam descenderet, sed ut potius Larissam contenderet: tantumq; increpando urgendoq; perfecerunt, ut suis monis rex tandem manus dans Larissam versus tendere



dere decreverit. Itaq̄, classe Larissam versus na-  
vigare iussa, ipse pedestri itinere a. d. XXIX. Iu-  
lii (qui erat dies Martis) Arzilla egressus, per tri-  
dium itineribus parvis (propter multitudinem  
impedimentorum qua eum sequebantur) factis,  
die Veneris substitit, quod aliquid subsidii Arzil-  
la expectabat. Die Sabbathi summo mane castra  
movens, tandem juxta fluvium urbis Larisse  
(quod Mazaga dicitur) confedit, custodiis & sta-  
tionibus (propter Mauros passim palantes) pro  
more suo diligenter dispositis.

### CAP. X.

DE REGE ABDELMELECO  
IN PLANICIEM ALCAZARÆ PER-  
gente: deque Lusitano, qui omissio itinere  
versus Larissam, obviam ivit hosti tam pro-  
pinquo: deque Abdelmeleco ad pu-  
gnam se parante die Solis, qui  
erat tertius Augusti  
mensis.

**A**bdelmelecus eo tempore valde debilis &  
infirmus valetudinis Alcazara harena, et si  
intellexit Lusitanum Arzilla egressum, ad fluvi-  
um Mazagam confedissee: loco tamen se movere  
noluit, priusquam ex exploratoribus cognovit ho-  
stes Alcazaram versus tendere. Volebat enim per-  
mittere, ut hostes Larissam occuparent, existi-  
mans fore ut Lusitanus ea occupata contentus, il-  
luc rediret unde venisset. Sed cum comperisset ho-  
stes

stem die Sabbathi mane ulterius pergere: eodem tempore & ipse castra movit, & per Alcazaram Arzillam versus ipse quoq; perrexit. Cumq; paulo plus dimidio leuca, hoc est, ultra mille passus cum agmine progressus esset, castra in excelso quodam colle posuit, in conspectu Lusitanorū, qui leuca spacio à dicto tumulo aberant, & in ampla ac jucunda planicie castra metati erant. Cum secundum decursum Alcazara fluvii esset, iussit in ipsius ripa tentoria erigi, non procul à confluente alterius fluvii qui Larissam petit. Meridie jam transacto, in tentoriis cum exercitu ab estu se refecit, in lectica ipse requiescens. Interea misit aliquot equites, qui certiora de hostibus referrent: pro stationibus verò collocavit milites, qui prohiberent ne è suis castris aliqui ad Lusitanum & Mulcium Mahametum transirent. Rex Lusitanus cum die Sabbathi mane ad fluvium Larisse pervenisset, ibidemq; castra sua posuisset, eo in loco ubi ad traducenda tormenta vadum reperiri posse existimabat: sed eo animo esset, ut Larissam progrediretur: ibi Mahametus homo callidus, maliciosus & fraudulentus, cum cogitaret fore ut, si Lusitanus Larissam urbem ingrederetur, & Abdelmeleci vires ac exercitum potentissimum consideraret, is infecta re domum rediret, & se ibi desertum solumq; inimicis suis objiceret: constituit ea die cum Lusitano colloqui, eumq; de itinere, quod Larissam versus proposuerat, dehortari: & ut id commodius conficeret, cœpit callidis verbis commemorare, quòd multi Mauri equites ad se

ab Abdelmeleco transiissent, quodq; reliquus exercitus idem facere conaretur. Quod si ipse Larissam iret, fore ut quasi timidus & in fuga salutem ponens ab omnibus reprehenderetur. Esse Abdelmelecum nudum ab amicis: ab ipso enim milites duriter tractari: eosq; ideo ipsi tendere insidias, ut eum aut trucident, aut in ipso negotio deserant. Melius & consultius esse, ut Alcazaram versus eat, praesertim cum hostis, qui in occursum veniat, nequaquam tantum audaciae sibi sit sumpturus, ut ipsum impedire conetur. Adjecit & alia argumenta ad propositum facientia: quibus id effecit, ut Lusitanum de Larisseo itinere deduxerit: & sanè alioqui in tanta hostis propinquitate pergere difficile illi erat. Die dominico, summo mane Lusitanus castra movit, & secundum ripam fluvii ascendit, ut ad regiam viam, quae Arzilla Alcazaram versus ducit, perveniret: cumq; vadum quoddam invenisset, constitit, mandavitq; fossoribus, ut in posterum diem viam paratam haberent. Abdelmelecus verò Lusitani consilio intellecto, tuba signum dari iussit, ut omnes se armarent. Itaq; jam meridie transacto, è castris egressus, relictoq; iis firmo praesidio, perrexit contra hostem ire. Cumq; fere per quartam partem leuca progressus esset, constitit & exercitum suum respirare iussit, donec cognosceret, quid hostis, qui circiter dimidiam leucam inde aberat, in animo haberet. Nam (ut diximus) Abdelmelecus constituerat praelio prius non decertare, quam id Lusitanus prior expereret. Lusitanus cum secundum Larisse

D      fluvium

fluvium castris positus, audiret hostem contra se  
tendere, coactus est castra movere & aciem dis-  
ponere: non quidem praeliandi causa (quia vado  
fluvius transiri sine summa difficultate non pote-  
rat, & erat magna manus Maurorum, qui levi-  
bus praeliis continuè eius milites laceffebant) sed  
ut se muniret, & fluvio ingenti instar muri contra  
hostem uteretur. Hoc pacto duo illi exercitus, dum  
alter ab altero praelii initium expectat, per reli-  
quum illius diei se continuerunt. Itaq; cum jam  
ad vespersceret, & Abdelmelecus Lusitanos se lo-  
co non movere videret: etsi principes eius ad con-  
serendas manus & signum praelii dandum urge-  
rent: quia tamè nox instabat, receptui cani iussit,  
et in castra exercitum reduxit. Sed tamen per tu-  
bicinem in castris edixit, ne quisquam illa nocte  
arma poneret: quin & excubias, sicut & prece-  
dente nocte duplicari iussit, ne quisquam è castris  
suis ad Muleium Mahametum transfigere pos-  
set. Et certè hac custodia causa fuit cladis Maha-  
meto: quandoquidem nemo è statione sua aut ta-  
bernaculo discedere ausus est. Ipse interea Abdel-  
melecus toto animo in praelium intentus erat. Nam  
cum eo die multos equites & abjurate fidei homi-  
nes è castris suis fugisse inaudisset: metuereq; ne,  
si certamen postridie detrectaret, maior pars exer-  
citus deficeret: non amplius cessandum sibi ratus,  
ulterius progredi et Martis aleam tentare decre-  
vit. Itaq; in castris per tubicinem significari iussit,  
ut omnes essent in procinctu, vel vivere vel mori  
parati.

DE CONCIONIBVS REGIS  
SEBASTIANI ET ABDELMELECI,  
quas ad milites suos habuerunt, prius-  
quam ad manus venirent, & de  
ordine duorum exer-  
cituum.

**P**ostquam Rex Lusitanus hostes se in castra recepisse vidit, idem & ipse fecit: rursusq; eo in loco, unde paulò antè egressus est, castra posuit. Ea nocte habito principum concilio, constituit postero die (qui dies Luna erat) copiam pugnandi hosti dare. Et constans omnium fama est, Muleim Mahametum consilium dedisse, ut postridie sub vesperam praelium ciceretur: non tam quòd hac ratione milites Abdelmeleci commodè ad se transire possent, quàm quòd is propter noctis obscuritatem, nullum remedium habere posset, si qua confusio in ipsius exercitu oriretur. Hoc consilium, ut bonum et salubre, ab omnibus approbatum fuit: idcoq; eadem nocte rex Lusitanus in castris mandari iussit, ut postridie (qui erat dies Luna) prima luce tormenta & impedimenta per vadum celerri- mè traducerentur. Nam si diutius morati fuissent, adversarii hand dubiè ipsos transitu prohibuissent: quæ etiam causa fuit, cur praelium non sub vesperam, sed maturius commissum fuerit. Vado ad transeundum preparato, statim exercitus traductus est, & castra ultra fluvium posita sunt: rexq; simul ordinare aciem, explicare catervas

Et tormenta locis idoneis collocare cepit. Prolixam verò ad milites concionem habuit, exhortatusq; eos est blando & comi sermone, adhibitisq; argumentis efficacibus, ut se ad honorem Dei & incrementum religionis Christianæ periculis fortiter offerrent: promittens ingentes opes, gratiam, honores & privilegia: deq; victoria spem optimam habere jubens, præsertim Deo adjuvante, in quo omnem spem fixam haberet. Idem faciebant pro virili purpurati, qui regem in hanc expeditionem secuti erant: nimirum Episcopi Conimbricensis & Portuensis: commissarius item Pontificius & alii plures sacri ordinis homines. His adhortationibus totum antemeridianum tempus consumtum est, resq; extracta ad horam undecimam usq;. Abdelmelecus è contra animadvertens Christianos instructo agmine accedere: ipse quoq; per castra signum dari iussit, ducibusq; mandavit, ut milites è castris eductos, in ordinem quem præscriperat disponerent, ut inferius in peculiari tabella videre licet. Et quoniam ob morbum membris debilis, colore pallidus & luridus erat: & propter paralytim brachiis nullo modo uti poterat: qui prudentiores cautioresq; è consiliariis erant, dehortabantur ne ipse præsens in prælium ire vellet: quibus ille neutiquam consentire volebat: sed cum plusquam viginti diebus equum non ascendisset, lecticam suam relinquere constituit, seq; sumtuosissimis vestibus Attalici textus indui, & infinitis gemmis preciosissimis, ac margaritis ex Oriente optimis ornari iussit: equumq; generosum & validum conscendit.



Hoc modo ad pugnam paratus, suos adhortari ad fortitudinem cepit, honores & munera militaria opima pollicitus, iis qui se viros gessissent, & strenuè suum munus administrassent. Quibus verbis & pollicitationibus milites suos, in quorum conspectu ob adversam valetudinem diu non venerat, ita animavit & incendit, ut Martem spirare & instar leonum in praeliu ruere visi fuerint. Et quamquam principio aliqui fuerint, qui ipsi insidias tendere & transfugere conati sint: hic tamen commutata sententia, summa cum reverentia se illi ad eò subjecerunt, ut pedibus eius oscula etiam ferre non sint dedignati. Tandem exercitu in modum semicirculi seu menisci disposito: & in tres acies diviso, agmen promoveri cepit eo ordine què hæc tabula demonstrat. Viæ signum \* Dextrum cornu (quod litera Q signatum est) ducebat princeps frater Abdélmeleci, qui secum habebat mille sclopetarios equites lectissimos, numero binario notatos. Habuit autem etiam decem millia equitum hastatorum & scutorum, qui per circulos O sunt designati. Sinistrum lunula cornu (quod litera P signatum est) tenuerunt duo millia Argoletorum & decem millia equitum hastatorum, eodem ordine quo in dextro cornu. Hos ducebat prorex Mahametus Zarep. Tertia acies numero quaternario signata (quæ princeps acies erat, & in qua Rex Abdélmelecus constiterat) peditibus sclopetariis munita erat. Hos sequebatur rex pratoria cohorte ducentorum abjurata religionis militum circumdatus, qui o-



innes Alabardis seu bipennibus armati erant. In subsidiaria verò acie habebat viginti millia equitum, per bina millia divisorum. Tormenta autem campestria inprimis scite collocari curavit, quæ (ut supra dictum est) numero viginti sex erant. Caterum Lusitanus aciem suam longè aliter instruxit, ut sciagraphia adjecta indicat. Nam totum exercitum divisit in quatuor acies quadratas. In dextro latere, ubi litera B est, primum agmen erat velitum et militum Tingitanorum, eosq; ducebat Alvarus Peresius de Tavora. Sinistram aciem seu mediam tenebant Germani et Itali, quibus imperabat Marchio Irlandia. Tertiam subsidiariam aciem (quæ litera C signata est) occupabant Hispani & aliquod Itali, quorum dux erat Alonzo Aquilarius. Quartam aciem (quæ litera D notata est) tenebant milites Lusitani, sub imperio cuiusdam nobilis eius nationis, cui nomen Ludovicus Cesar. Singulæ acies habebant ferè tria millia militum, sed aliæ plures, aliæ pauciores. Imperator verò totius exercitus erat Duartus Meneisius, præfectus urbis Tingitana. Ultra has copias habebat dextra millia equitum optimè instructa & per quingenos divisa, tam in primo agmine & subsidiaria acie, quam in utroq; cornu, ut videre est per literas B. In medio totius exercitus, impedimenta, imbellis turba, currus & servi erant collocati, ut linea hinc inde ducta ostendunt. Muleius autem Mahametus consistebat ad dextrum aciei latus, cum paucis militibus suis, quorum summa erat ad quingentos sclopetarios & sexcentos hasta-

ros, ut ostendit litera F. In fronte aciei collocatas  
rex triginta sex tormenta campestria. Dispositi  
itaq; duo illi exercitus hoc modo per ingentem &  
amplam planiciem incedebant: qua ita patens &  
nuda erat, ut nulla neq; arbor, neq; herba, neq; la-  
pis intra duas leucas circū circa aequalibus a me-  
dio radiis occurreret. Acies Maurorum à sinistra  
fluvio Alcazare vice aggeris aut munitionis lecta  
erat: Lusitanus à tergo Mazagam, qui Larissam  
petit, habebat. Duabus autem de causis Alcaza-  
rem fluvium, priusquam intra teli jactum esset, at-  
tingere cupiebat: primò, ut adversarius ventum  
auferret, deinde ut fluvio pro muro aut aggere u-  
teretur. Sic Christiani ventum satis secundum  
habuerunt, etsi solis radii à principio iis adversi  
erant. Nam postea & quidem subito serenitas in  
obscuritatem mutata est, & tempestas adèò nubi-  
la evasit, ut Solis radii nihil molestie attulerint.  
Ceterum cum hi duo exercitus ita inter se propin-  
qui essent, ut intra jactum plumbea pile essent: cir-  
ca undecimam horam cum semisse Mauritani  
gradum sistere & tormenta dirigere ceperunt.

## CAP. XII.

DE PVGNA INTER REGEM  
LVSITANVM SEBASTIANVM ET AB-  
delmelecum: in qua Maurorum acies ter-  
rupta est: deq; mortuo ex vi morbi  
Abdelmeleco: & victoria exer-  
citus eius post mortem  
ipsius.

**A**D diem IIII. Augusti (qui erat dies Lu-  
na) anno salutis nostrae 1578. praelium est  
commissum inter duos reges, circa horam  
12. & Mauri quidem primi tormenta in Christi-  
anos ejaculari ceperunt: sed vix tres globos misce-  
rant, cum ecce Christiani eosdem suis quoq; pilis  
excipiunt: Statimq; Sclopetarii milites ab utraq;  
acie parvas pilas instar nimbi aut grandinis effu-  
derunt, tam horrida, furiosa, terribiliq; tempesta-  
te, ut praetremore, quem tormentorum fragor &  
boatus excitabat, terra in profundum demergi, &  
caelum igni, flammis, fulgure, tonitribus tormento-  
rum exardescere videretur. Exoneratis igitur  
tormentis, quingenti armati ex prima acie, quos  
dux de Avero ducebat, in sinistrum Maurorum  
cornu (quod litera P signatum est) impetum fece-  
runt, eosq; dissiparunt, & occisis plurimis, ceteros  
in fugam compulerunt, ita ut plusquam octo millia  
sclopetariorum & viginti millia equitum hastato-  
rum, (qui Alarbes erant) locum reliquerint, ac  
ferè per viginti leucas diffugientes, de victoria  
Christianorum passim rumorem sparserint. In hoc  
primo congressu Mauri duo equestria vexilla a-  
miserunt, non sine magno Abdelmeleci dolore, qui  
cum in medio agmine equo insideret, videretq; su-  
os turpi fuga laxè & effuse adeò indulgere, ita ira  
& furore incensus fuit, ut quantumvis praetembe-  
cillitate in equo vix sedere posset, ipse tamen ea  
parte, qua ipsius milites fugiebant, hostem aggredi  
conatus sit, ut inclinatum illud fœdeq; disjectum  
cornu repararet & fugientes sisteret, contraq; ho-  
stem

stem rursus converteret. Sed pratoria cohortis milites, cum extremam ipsius debilitatem non ignorarent, sublatis habenis quominus ulterius progredi posset, prohibuerunt. Cum verò ut illorum manibus se eriperet, manum capulo admoveere conaretur, paralyti brachia manusq; diriguisse animadvertit. Qua ex re tantum dolorem animo sensit, ut amissa voce in lunatum ephippii arcum procumbens, nihil amplius prolocutus sit, quam ut se ocycus promoverent: id quod factum est, sed ad jactum duntaxat lapidis. Interea pratoriani regem ex equo sublatum, in lecticam reposuerunt, ubi intra semihoram animam exhalavit. Mors tamen eius callidè dissimulata est, dum eum quieti se tradidisse fingerent. Verum enim verò etsi Christiani Mauritanos primo congressu vicerunt: reliquus tamen regis Lusitani exercitus hac victoria uti nescivit. Cum enim nemo esset qui, quod facto opus esset, juberet, aut subsidiarias cohortes in auxilium submitteret: pulcherrimam victoriam e manibus elabi permiserunt: ipsi verò victores milites se eò recipere coacti sunt, unde exierunt. Mauri itaq; cum hanc suorum stragem à solis equitibus editam cernerent, neque quenquam esse qui illis suppetias ferret: mille Argoletos, aliosq; plurimos miserunt, qui Lusitanos antea victores ea vi in fugam conjecerunt, ut in mediam aciem peditum irruentes, ingentem totius Christiani exercitus perturbationem effecerint. Res in ipso conspectu et presentia regis gerebatur: qui suorum suasu hactenus in curru commoratus, quamprimum suo-

um fugam & inclinationem conspexit, subito in equum armis viridibus & contra quamvis vim validis protectum insiliit: & in hostem duce de Avero aliisque armatis comitatus, sese intulit. Quanquam autem tanta vi, tantoque impetu in adversarios invehens est, ut denuò illorum aciem ruperit: cum tamen exercitus Mauritanus loco non cederet, coacti sunt hi equites (qui vix quingenti numero erant) pedem referre: quos Mauri tanto impetu insecuti sunt, ut magno eorum numero occiso, reliquos cœgerint se peditibus inferre, ita ut precipiti & vecordi consternatione irruentes, pondere equorum plurimis prostratis & elisis, magnam suorum stragem ediderint. Interea tota Mahometani exercitus copia de monte decurrentes, ingenti impetu Christianorum aciem invadere ceperunt. In eo consuetu dux De Avero & multi alii nobiles strenuè viri ceciderunt: quin & regis Lusitani equus, ipso tamen salvo & illeso, trajectus: & tormenta, qua in hoc pralio Christianis nulli usui fuerunt, capta sunt. Quod ad dextrum Maurorum cornu attinet, eius milites jam inde ab initio pralii nunquam cessarunt grandines pilarum in Christianos effundere: quin & loco se moventes, lunata aciei figura perpetuò conservata, exercitum regis Lusitani circumire, & ab latere postremam aciem adoriri ceperunt. Itaque Rex (qui jam alium equum recentem conscenderat) animadvertens postremam aciem opus habere subsidio, quingentis armatis, qui huic officio destinati erant, secum raptis, Mauros, qui sub

sub Muleio Mahameto fratre Abdelmeleci  
erant, tertium adortus est: quos ita perterruit, ut  
coëgerit eos ultra dimidiam leucam cedere, occi-  
sis plurimis, reliquis autem dissipatis. Sed cum so-  
lus esset, neminemq<sub>3</sub> haberet qui se sequeretur:  
magno cum dolore, contraq<sub>3</sub> animi sui voluntatē  
ad exercitum suum se conferre coactus est, ut ni-  
mirum ad cladem suam vivus vidensq<sub>3</sub>, ut dici-  
tur, proficisceretur. Nam Mauri in sinistro cor-  
nu, postquam Christianorum tormenta ceperunt,  
victoriam persequentes, etiā illos Christianos, qui  
ad ripam fluvii erant, ita devicerunt, ut in Mu-  
leii Mahameti (qui inter Christianos & fluvium  
se tenebat) stationē invehentur, miserandamq<sub>3</sub>  
stragem Maurorum, qui cum eo erant, ederent:  
& multi ex eius militibus in turmas Christiano-  
rum se proriperent. Mulcius Mahametus fuga sa-  
lutem quarere volens, cum fluvium Larissæ cæno-  
sum & palustrem vado transire vellet, ab equo  
(qui è luto eluctari conabatur) strato excussus:  
& cum natandi imperitus esset, submersus & a-  
quis extinctus est. Victores Mauri, victis insisten-  
tes, ad stationem Muleii Hameti fratris Abdel-  
meleci pervenerunt, ibiq<sub>3</sub> principes Christianos  
undiq<sub>3</sub> inclusos & quasi indagine cinctos partim  
occiderunt, partim captivos abduxerunt. Nostri  
itaq<sub>3</sub> sic undiq<sub>3</sub> circumventi, cum nec pulverem  
tormentarium (nam is incuria militum incen-  
sus jam antea perierat) nec aliud quicquam ha-  
berent, quo se defenderent: aut promiscua cade su-  
orum maiorum quàm hostium stragem ederent:



in pedes ita effuse se coniecerunt, ut præcipiti fuga  
aliis super alios ruentibus & pondere equorum  
protritis & elisis, miseranda strages facta sit. Cu-  
mulus enim conculcatorum & collisorum, non ali-  
ter atq; manipulus & fascies spicarum in area a-  
cervatim collectos videre licebat. Adversarii  
quoq; qui insatiabili Christiani sanguinis siti tene-  
bantur, cum plumbearum pilarum ictus ingemi-  
narent, non paucos ex suis quoq; una ladebant &  
fœdè discerpebant. Quod verò ad octo millia ha-  
statorum peditū attinet, quos Lusitanus in sua acie  
habuit, cum ii nihil aliud egerint, quàm ut toti-  
dem hastas barbaro hosti relinquerent, experien-  
tia ipsa docuit, quàm parum profuerint in prælio.  
Nam cum his pro totidem sclopetariis ( quos hosti  
objicere debuerat ) rex usus sit : ex iisdem ruinam  
certissimam sibi machinatus est. Et quanquam res  
in summum discrimen adducta erat, Lusitanus  
tamen rex hosti incommodare non cessabat : &  
modo hac in parte, modo in illa, non pluribus  
quàm septem aut octo Tingitanis ambactis comi-  
tatus, occurrebat. Lusitani enim nobiles & equites  
adeo ignavi & imbelles feruntur fuisse, ut multi  
eorum relictis equis in aprica loca & curruū um-  
bras ad frigus captandum se contulerint, eo ani-  
mo ut cum rem omnem perditam cernerent, ipsi  
fuga sibi salutem quærerent. Atq; ita cum par-  
tim pedibus, partim equis Arzillam versus, unde  
venerant, fugere cepissent : tanto impetu Mauri,  
ac præsertim equites ( qui adhuc integri erant ) eos  
prosecuti sunt, ut miserandam eorum stragem edi-  
derint.



derint. Rex tamen Sebastianus, suos deserere & fuga salutem quarere indecorum ducens, cum suis illis paucis strenuè rem gerebat: tot cædes faciebat, tot orco demittebat, ut multi fulmen illum appellarent, pauci sanè aspicere aut contra tueri audent. Tandem sexaginta circiter milites Abdelmeleci, ex regis cæde gloriam quasituri, globo facto eum circumdederunt. Is ergo cum nullam sibi ad effugiendum viam superesse videret, uni ex suis ambactis mandavit, ut candidam fasciam haste appensam in signum deditiois erigeret. At illi, qui eum incluserant (Alarbes scilicet, genus omnium maximè barbarum & crudele) hoc signo in auxilium Lusitanos vocari existimantes: ex omni parte impetu facto, regem multis locis convulnerunt, tandemq; ceperunt: & laqueo galea inciso, duas plagas capiti totidemq; faciei inflixerunt, ut ita de equo precipitatus expirarit. Christianos fugientes Mauri in multam noctem insecuti sunt. Itaq; omnibus vittis, dissipatisq;, aut in miseram captivitatem redactis: Muleius Hametus recepti cani iussit, & in castra cum cadavere fratris Abdelmeleci rediit: ad quæ pervenientem nox deprahendit, statimq; & regis Abdelmeleci mors publicata, & eadem opera Muleius Hametus pro rege agnitus & receptus est: magnaq; tristitia, ex desiderio Abdelmeleci orta, totum exercitum tenuit.

CAP. XIII.

DE NOBILIBVS ET MILITIBVS, QUI B PRÆLIO TINGIM ET Arzillam confugerunt: deq; numero caesorum & captivorum, & de successore novo in regno Mauritania.

**E**Tsi autem hac clades divinitus haud dubie propter delicta nostra inflicta nobis est: ducenti tamen aut paulo minus felici successu ex barbarorum manibus elapsi, superstites & salvi evaserunt: è quibus sexaginta equites, reliqui pedites erant: & ex his Antonius Lusitanus, qui per Maurum quendam ex hostium manibus liberatus & Tingim deductus fuit. Caterum Christianorum hoc praelio occisa sunt plusquam duodecim millia. Totus enim campus corporibus hominum mortuorum: quin & cadaveribus equorum, mulorum, asinorum, bouum & aliorum jumentorum, oppletus erat. Inter nobiliores, qui in hoc praelio ceciderunt, fuerunt præter regem Sebastianum dux de Avero, Episcopi Conimbricensis & Portuensis, Commissarius generalis à Pontifice missus, Marchio Irlandie, Christophorus de Tavora, & plures alii equestres nobilesq; viri, quos brevitatis studio omitto. Die Martis (qui fuit quintus Augusti) tempore matutino rex novus misit cohortem peditem, qui mortuos suos in campo cognoscerent: è quibus mille quingentos agnitos, sepultura eodem in loco mandarunt: inter quos fuere multi strenui & celebres duces, regis Abdelmeicci amici & familia-

familiares. His more suo sepultis, Muleii Mahameti (qui tot malorum & cladum autor extitit) cadaver in litore & arenis fluvii, in quo submersus perit, repertum est. Cadaver regis Lusitani inter Christianorum caesorum cadavera inventum est per duos ipsius servos captivos, quos novus rex ea de causa miserat circa diluculum illud, promissa etiam libertate, si regis cadaver reperissent. Nudum igitur regis cadaver cum invenissent, vestibus suis contextum ad novum regem attulerunt: simulq; Muleii Mahameti corpus allatum est. Hac cadavera trium regum in idem tabernaculum delata triste & horrendum de se spectaculum praeberunt, & spectantibus lacrymas excusserunt. Quid enim tristius, aut visu magis horrendum erat, quam tres potentissimos reges uno praelio defunctos simul jacentes conspiceret? quorum unius exercitus ipso vivo victus, eo mortuo aliorum duorum regum exercitum statim superavit: cumq; omnes tres ad Mauritania regnum aspirarent, nullus ex ipsis eam tenuit. Sed hanc rem humanis sensibus occlusam, & divina maiestatis occulto iudicio reservatam, omitto. Cadaver Abdelmeleci Fessam, circiter viginti leucas AlcaZara distantem, lectica est delatum, ut ibi sepultura mandaretur: mortuum comitati sunt omnes equites cum una peditum legione. Cadaver Fessam delatum, magna civium tristitia exceptum, maiorum suorum sepulcro est illatum, eodem prorsus habitu & vestitu, & pretioso gemmarum ornatu, in quo defunctus rex est. Multi

ex nobilibus captivis, regis Lusitani corpus redimere desiderarunt, & pro lytro decem millia ducatorum Muleio Hameto, ut id Tingim mitteret, obtulerunt. Sed Barbarus respondit non decere, si mortui cadaver vendatur: veruntamen si Tingi aut Arzilla sibi cedere velint, corpus se illis redditurum dixit. Verum cum hac res in ipsorum manu & potestate non esset: ulterius progredi non potuerunt: id tamen à novo rege obtinuerunt, ut regis Lusitani cadaver Alcazaram deferri pateretur: ubi etiam id in Xenodochio (quod est in palatio præfecti illius oppidi) sepultum est, appositis custodibus, ne per Christianos auferretur. Cæterum quod ad cadaver Muleii Mahameti attinet, novus rex, ejus patruus, mortuo (quod is tantarum cladum autor fuisset) cutem detrahi, eamq; salitam stramentis impleri: ac ad deterrendum alios, ne similia aliquando tentarent, per omnes regni sui provincias circumferri jussit.

### C A P. XIII.

DE NUMERO CAPTIVORVM:  
DE NOVO REGE, REGNI POSSESSIONEM occupante: deq; Abdelmeleci & Mahameti regum natura & moribus.

**V**iri, mulieres, pueri, servi, Æthiopes, hoc prælio per Mauros capti, numero fuerunt ultra quatuordecim millia: iiq; postmodum inter milites distributi, & per omnes Mauritaniae provincias deducti. Nam ut Mauri ex omnibus undiq;

diq̄, locis ad pugnam confluxerunt: ita quilibet eorum suas manubias secum domum ferebat. Ceterum quanquam consilarii novi regis unum id agebant, ut is vel Tingim vel ArZillam obsidione cingeret, cum praesertim nemo esset, qui resisteret aut propugnaret: id tamen facere recusavit: sed potius ad iter Fessanum se adcinxit, ut eius urbis possessione capta, omnium regnorum hereditatem cerneret: ratus non defuturos sibi alioqui amulos, qui se cessante res novas moliri non vererentur. Et fuit ille quidem pro rege agnitus, sed invitis omnium animis & quodammodo subringentibus: nec ea sanè alacritate, qua alios reges excipere soliti erant: idq̄, ideò quia in hoc novo rege Hameto nihil nervorum viriumq̄, erat: homo iners, negligens rem militarem, nec eiusmodi qui ad regiam dignitatem sustinendam aptus esset: sed è contra effœminatus, mollis, delitiis & voluptatibus deditus, & domi in palatio delitescens: Annos tum habuit circiter XXI X. aut XX X: nigri coloris: non crassus, sed procerus tamen & debilis ac nullarum virium: & multo minus peritus rerum & compos prudentiae eius qua in regno administrando requiritur: & ut brevi complectar, planè dissimilis fratri Abdelmeleco. Is enim mediocri statura erat, corporis symmetria eleganti, humeris latis, facie candida, sed colore rubro intermixto, qui gentis illius egregie commendabat: barba nigra, eaq̄, densa & cirris implexa: oculis magnis & glaucis. Deniq̄, prorsus elegans, & in omnibus actionibus gestibusq̄, venustus: & corporis viribus

robustus, quas perpetua exercitatione cum in levi-  
bus praeliis ciendis tum arcubus tendendis tueba-  
tur. Hispanicè optimè loquebatur, & quidem sum-  
ma cum gratia & venustate: sed & Hispanicè  
scribere norat. Italicam verò linguam supra ali-  
as tenebat: sed imprimis delectabatur lingua Tur-  
cica, ita ut Arabicam (qua illi vernacula erat, &  
in qua pro excellentissimo suæ atatis poëta habe-  
batur) præ ea negligeret. Ingeniosus, acutus &  
summè prudens, cum aliis omnibus in rebus, tum  
præcipuè in regni administratione fuit. Scitè va-  
riis instrumentis musicis ludebat: saltare optimè  
norat: armis & arte militari supra modum de-  
lectabatur, in quibus etiam plurimum se exerce-  
bat, adèò ut multa tormenta bellica, qua adhuc in  
Mauritania habentur, suis manibus fabricarit. In  
omnibus enim rebus, quascunq;, aggrediretur, sin-  
gulari & omnibus admirabili ingenio erat. Et  
quanquam ipse Mahumetanam religionem cole-  
bat, ita tamen Christianos & inter hos Hispanos  
amabat, ut amorem ipsius & benevolentiam, quã  
erga captivos plurimos exercuit, verbis exprime-  
re non possim. Hos enim sine ullo precio seu lytro di-  
missos, in Hispaniam redire permisit: eaq;, munifi-  
centia & liberalitate intra triennium, quo regna-  
vit, plusquam ducentos libertate donavit. Omitto  
nunc dicere, qua gratia & comitate captivos tra-  
ctarit, ne aut prolixior sim quam par est, aut eius  
amore longius proventus videar. Sed ne meo præ-  
conio opus sit, res ipsa testimonio est, docetq;, id Xe-  
nodocheum, pro agrotis Christianis juxta tem-  
plum



plum Marocense edificatum & multis redivitibus donatum. Mortuus est anno atatis XXXV, cum regnasset non integrum triennium: relicto filio trium annorum cum semisse, cui nomen Ismaël, qui adhuc hodie unà cum matre regina, uxore Abdelmeleci, Argelia educatur. Quod verò ad Mulcium Mahametum, ipsius ex fratre nepotem attinet, is Abdelmeleco junior fuit, natus circiter XXI X aut XX X annos: mediocris statura: corpore invalido, colore adèò nigro, ut à plerisq; pro Mauro habitus sit: precipue tum cum excandescibat. Ingenio erat perverso: nihil veri loquebatur: omnia subdole & fictè agebat: armis non delectabatur, sed (ut in omnibus praliis ostendit) natura ignavus & effœminatus erat. Christianos verò tanto odio prosequabatur, ut à se captos fame aut nuditate enecaret. Quòd si hoc bello, necessitate coactus, aliquam benevolentia in eos significationem dedit: id refragante animo & invito quodammodo fecit, ut hos ad subsonda pro se pericula promptiores alacrioreiq; redderet.

\*

Τῶ Ὀισῶ δόξα.

EXPLICATIO QVO-  
RVNDAM VOCABVLO-  
RVM GEOGRAPHI-  
CORVM.

HISPANICA.

**L**usitania regio est Hispania, quae secundum Ptolemaeum habet à septentrione Taraconensem Hispaniam, divisam ab ea flumine Durio: ab occasu Oceanum occidentalem, à meridie Anam fluvium: ab ortu lineam ab Ana ad Durium ductam. Sed Strabo hanc regionem aliquanto maiorem facit: sicut & nostra quoque aetas. Portugallia autem hodie vocatur, quasi portus Galliae. Lusitani enim origine Galli sunt. Eorum solertia factum est, ut ab Hispania in Indiam nostro tempore navigetur.

Ulyssona Lusitaniae civitas regia est: Ptolemaeo Oliosipon, Plinio Olyssippo lib. 4. cap. 22. quam equarum è Favonio vento conceptam nobilem vocat. Hodie dicitur Lisbona.

Conimbrica item Lusitaniae oppidum, ut refert Plinius lib. 4. cap. 21.

Andalusia hodie vocatur regio inter Portugalliam & Granatam, quae olim Turditania, postea à Vandalis Vandalia seu Vandalusia, et tandem Andalusia dicta est.

Gades hodie Calis, in capite Beticae insula est, ut Plinius lib. 4. cap. 22. Strabo libro 3. Γάδερα πορθμῶ σενῶ διεργασμένη νῆσος ἀπὸ τῆς τερροῦστικῆς.

Fretum

*Fretum Herculeum, hodie estrecho di Gibraltar: angustia maris inter Hispaniam & Africam. Plinius libro tertio capite 1: Terrarum orbis universus in tres dividitur partes, Europam, Asiam, Africam. Origo ab occasu solis & Gaditano fretu, qua irrumpens Oceanus Atlanticus in maria interiora diffunditur. Hinc intranti dextra Africa est, leva Europa: inter has Asia est. Termini amnes, Tanais & Nilus. Quindecim millia passuum in longitudinem fauces Oceani patent, quinq; millia in latitudinem. Tam modico ore, tam immensa aquorum vastitas panditur: qua de causa limen interni maris multi eum locum appellaverunt. Proxima autem claustra montes faucibus utrinq; impositi coercent, Abila Africa, Europa Calpe, laborum Herculis meta. Quam ob causam indigenae columnas eius Dei vocant, creduntq; perfossas exclusa antea admisisse maria & rerum natura mutasse faciem. Meminit & Strabo lib. 3. qui plura etiam de antiquo more columnas loco limitum ponendi refert. Vide proverb. Ad Herculis columnas.*

### B A R B A R A.

*Mauritania apud Ptolemaum in prima Africa tabula, duplex est, Tingitana & Casariensis. Tingitana ab occasu habet Oceanum occidentalem, ad septentrionem fretum Herculeum & Ibericum, ab ortu Mauritaniam Casariensem, à meridie Getuliam & Libyam interiorem. In hac Ptolemaeus duos Atlantes constituit, maiorem & minorem.*

norem. Est in ea principale oppidum Tingis, (hodie Tanger, Plinio Iulia traducta) & columna Herculis Alyba.

Barbaria hodie complectitur quatuor regna, Marocense, Fessanum, Tremissanum & Tunctanum.

Arzilla hodie dicitur civitas à Lusitanis capta, qua secundum quosdam Antonio Zilis, Ptolemaeo Zilia, Straboni Zelis est.

Argelia sæpe fit mentio in hac narratione, qua qualis sit urbs, an qua vulgo Algierum dicitur, an alia, nescio. Reliqui nomen, quale in Gallico libro occurrit.

Atlas mons Mauritania, hodie ab incolis Clarus vocatur: de quo Plinius libro 5. capite 1. ad longum.

Tremissa hodie, olim secundum quosdam Ptolemaeo Prisciana.

Mecha urbs est Arabia felicis, cum Mahometis fano & sepulchro (quod singulis annis maxima virorum mulierumq; turba superstitionis ergo visitur) tum verò mercatu maximè celebris.

Fortunata insula veteribus dicta hodie Canaria vocantur: qua omnibus navibus in Indiam occidentalem euntibus primam stationem præbent: a vicesimo septimo ad vicesimum nonum gradum ab æquinoctiali versus septentrionem sita. Earum prisca nomina sunt, Pluvialia sive Ombrios, Capraria, Nivaria, Canaria, Iunonia & eodem nomine proxima: sex tantum veteribus cognita:  
hodie

bodie septem numerantur: nimirum Gran-cana-  
ria, Teneriffe, Palma, Gomera, Ferrea, Lanza-  
rotta & Forteventura. Vide Plinium libro sexto,  
capite 32. Pompon. Melam libro tertio, ca-  
pite undecimo. Solin. capite vige-  
simo, & Benzonem.

Finis.

Imprimebatur Noribergæ in Officina  
Catharinæ Gerlachin, & Hære-  
dum Iohannis Mou-  
tani.







